

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет фінансів

Кафедра корпоративних фінансів і контролінгу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«Корпоративні фінанси»
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: «Грошові потоки підприємств та механізми їх максимізації»

здобувача: Корягіної Катерини Олександрівни

Науковий керівник: к. е. н., доцент кафедри, Свідерська І. М.

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри корпоративних фінансів і контролінгу: д. е. н., професор Терещенко О. О.

(підпис)

Київ 2024

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 80 сторінок, 10 таблиць, 6 рисунків, список використаних джерел з 37 найменувань, 3 додатки.

«Грошові потоки підприємств та механізми їх максимізації»

Об'єктом дослідження є процес управління грошовими потоками підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичний інструментарій управління грошовими потоками підприємства.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – поглиблення теоретико-методичних засад управління грошовими потоками підприємства та їх оптимізації.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- проаналізувати структуру грошових потоків та їх функціональну складову;
- дослідити рух грошових коштів за видами діяльності підприємства;
- провести аналіз руху грошових потоків підприємства (на прикладі АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна») від операційної діяльності;
- здійснити аналіз руху грошових потоків підприємства (на прикладі АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна») від інвестиційної та фінансової діяльності;
- дослідити вплив грошових потоків на ліквідність та платоспроможність підприємства
- дослідити шляхи максимізації грошових потоків для зростання ліквідності, платоспроможності та прибутковості підприємства;
- проаналізувати зарубіжний досвід управління грошовими потоками: планування або контроль.

Практична значущість одержаних результатів даної кваліфікаційної бакалаврської роботи базується на обґрунтуванні методичних аспектів та практичних рекомендацій щодо покращення ефективності управління та максимізації грошових потоків підприємства для забезпечення його стійкого фінансового стану та зростання ринкової вартості.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024.

Рік захисту роботи 2024.

Ключові слова: операційний грошовий потік, інвестиційний грошовий потік, фінансовий грошовий потік, чистий грошовий потік, грошові надходження, грошові витрачання, управління грошовими потоками.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ФОРМУВАННЯ	7
1.1 Структура грошових потоків підприємства та їх функціональна складова	7
1.2 Рух грошових коштів за видами діяльності підприємства.....	18
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ АТ «ІМПЕРІАЛ ТОБАККО ПРОДАКШН УКРАЇНА»)	26
2.1 Аналіз руху грошових потоків від операційної діяльності	26
2.2. Аналіз руху грошових потоків від інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.....	32
2.3. Вплив грошових потоків на ліквідність та платоспроможність підприємства	40
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕХАНІЗМІВ ЇХ МАКСИМІЗАЦІЇ	47
3.1 Шляхи максимізації грошових потоків для зростання ліквідності, платоспроможності та прибутковості підприємства.....	47
3.2 Зарубіжний досвід управління грошовими потоками: планування або контроль	57
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність дослідження. Глобалізація економіки, посилення конкурентної боротьби та швидкі зміни в економічному середовищі роблять проблему аналізу грошових потоків підприємства надзвичайно актуальною та важливою. Однією з важливих характеристик платоспроможності сучасного підприємства є його здатність генерувати грошові потоки. У контексті розвитку ринкових процесів в Україні, що проходять на тлі макроекономічної нестабільності, збільшення числа збиткових підприємств і зростаючої важливості їх конкурентоспроможності, стає необхідним оцінювати ефективність управління процесом формування грошових надходжень і витрат. Ці процеси є ключовими для успішної діяльності підприємства, досягнення позитивних фінансових результатів і задоволення інтересів його власників. Зважаючи на те, що значна частина українських підприємств залишається збитковими, виникає проблема їх неефективного функціонування. Однією з причин цього є нераціональне управління доходами та витратами, спричинене незбалансованістю грошових потоків у часі та просторі. У зв'язку з цим виникає необхідність суттєвих змін у фінансовому управлінні підприємствами, основним напрямом вдосконалення якого є оптимізація грошових надходжень та витрат. Враховуючи важливість оптимізації вхідних і вихідних грошових потоків, цей напрямок повинен виступати як цілісна система управлінського впливу на підприємства, що інтегрує такі елементи, як облік, аналіз, контроль та планування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових публікацій свідчить, що концептуальні та методичні аспекти проблематики надходжень і видатків грошових коштів у вітчизняній економіці тривалий час були головним предметом дослідження таких відомих вчених, як: М. Я. Дем'яненко, О. І. Барановський, О. О. Терещенко, М. Д. Білик, А.М. Поддєрьогін, Я. І. Невмержицький, О. А. Непочатенко, М. Й. Малік. У свою чергу, дослідження відхилень за видами грошових потоків завжди знаходилися у центрі уваги провідних вітчизняних науковців: І. О. Бланка, Я. К. Білоусько, П. Т. Саблука, В.

Я. Амбросова, М. І. Кілія, а також зарубіжних науковців, таких як: А. Мазаракі, Е. Долана, Н. М. Ушакова, Д. Лептона.

Метою і завдання дослідження. Метою дослідження є поглиблення теоретико-методичних засад управління грошовими потоками підприємства та їх оптимізації.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні *завдання*:

- проаналізувати структуру грошових потоків та їх функціональну складову;
- дослідити рух грошових коштів за видами діяльності підприємства;
- провести аналіз руху грошових потоків підприємства (на прикладі АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна») від операційної діяльності;
- здійснити аналіз руху грошових потоків підприємства (на прикладі АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна») від інвестиційної та фінансової діяльностей;
- дослідити вплив грошових потоків на ліквідність та платоспроможність підприємства
- дослідити шляхи максимізації грошових потоків для зростання ліквідності, платоспроможності та прибутковості підприємства;
- проаналізувати зарубіжний досвід управління грошовими потоками: планування або контроль.

Об'єктом дослідження є процес управління грошовими потоками підприємства.

Предметом роботи є теоретико-методичні засади та практичний інструментарій управління грошовими потоками підприємства.

Методи дослідження: аналіз та синтез при дослідженні наукової літератури; горизонтальний та вертикальний аналіз фінансової звітності підприємства; порівняльний аналіз при порівнянні фактичних та нормативних значень; метод коефіцієнтів при визначенні ефективності руху грошових потоків; графічний метод при аналізі динаміки показників; АВС-XYZ аналіз при розробці напрямів запасів підприємства.

Теоретична значущість результатів кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає в поглибленні та систематизації теоретичних засад управління грошовими потоками підприємства, розкритті сутності та змісту ключових концепцій і теорій в цій сфері, а також дослідженні теоретичних аспектів максимізації грошових потоків від різних видів діяльності підприємства як запоруки зростання його ринкової вартості. *Методична значущість* дослідження полягає у поглибленому вивченні теоретичних аспектів управління грошовими потоками підприємства, які є основою фінансової стійкості та платоспроможності бізнесу. *Практична значущість* одержаних результатів даної кваліфікаційної бакалаврської роботи базується на обґрунтуванні методичних аспектів та практичних рекомендацій щодо покращення ефективності управління та максимізації грошових потоків підприємства для забезпечення його стійкого фінансового стану та зростання ринкової вартості.

Інформаційною базою дослідження є фінансова звітність АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» за 2021-2023 роки, законодавчі та нормативні акти України, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних авторів з питань аналізу грошових потоків підприємства, підручники та навчальні посібники з фінансового аналізу та корпоративних фінансів, статті у періодичних виданнях з проблематики управління грошовими потоками.

Структура та обсяг дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У *Розділі 1* кваліфікаційної бакалаврської роботи проаналізовано теоретичні та методичні основи управління грошовими потоками підприємства та підходи до їх формування. У розділі розкривається суть та наводиться класифікація грошових потоків, зазначається важливість планування та контролю грошових потоків.

У *Розділі 2* кваліфікаційної бакалаврської роботи проводиться аналіз грошових потоків АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна», наведена загальна характеристика підприємства, проаналізовано динаміку та структуру грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності та оцінюється їх ефективність.

У *Розділі 3* кваліфікаційної бакалаврської роботи наводяться напрями підвищення ефективності управління грошовими потоками, а також механізми максимізації грошових потоків підприємства.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ПІДХОДИ ДО ЇХ ФОРМУВАННЯ

1.1 Структура грошових потоків підприємства та їх функціональна складова

Грошові потоки є важливим поняттям у корпоративних фінансах. Управління грошовими потоками є ключовим елементом фінансового менеджменту, оскільки грошові ресурси вважаються найбільш ліквідними активами підприємства і можуть швидко перетворюватися у будь-який інший вид активів. Головна мета управління грошовими потоками на підприємстві полягає у визначенні рівня достатності грошових ресурсів, оптимізації їх обігу та ефективного використання. На підприємстві важливо створити систему управління грошовими потоками, яка охоплюватиме основні аспекти управління підприємством, а саме: управління запасами, необоротними активами, дебіторською та кредиторською заборгованістю, власним капіталом і іншими аспектами діяльності підприємства [1]. Слід зазначити, що сучасні дослідження у сфері управління грошовими потоками є актуальними та сучасними, проте нині не існує єдиної теоретичної бази, яка охоплювала б усі аспекти управління. Більше того, присутні суттєві відмінності у тлумаченні самого терміну «грошові потоки».

Базова концепція грошових потоків підприємств виникла у США в середині 50-х років ХХ століття й належить закордонним економістам. Серед авторів, які досліджували питання аналізу, визначення та оцінки грошових потоків можна виокремити наступних: Дж. К. Ван Хорна, С. Фішера, Л.А. Бернстайна та Д.Г. Сигла. Відповідно до цієї концепції, грошовий потік може бути пов'язаним з будь-якою фінансовою операцією [2]. Грошовий потік характеризується як ряд надходжень та виплат грошових коштів, розподілених у часі.

Українські вчені, такі як І.О. Бланк, О.І. Барановський, О.О. Терещенко, М.Д. Білик, А.М. Поддєрьогін, Я.І. Невмержицький також розглядали сутність грошових потоків та питання управління ними в своїх наукових працях.

На думку І.О. Бланка: «Управління грошовими потоками – це система принципів и методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням грошових коштів підприємства та організацією їх обороту» [3].

Поддєрьогін А.М. та Невмержицький Я.І. вважають, що управління грошовими потоками слід розглядати як послідовний процес постановки завдань та їх виконання, який включає реалізацію наступних етапів:

- прогнозування та планування грошових потоків, а також створення фінансових внутрішніх документів, таких як бюджет про рух грошових коштів, плановий звіт про рух грошових коштів, платіжний календар і інші;
- реалізація бюджету грошових потоків, що необхідно для інтеграції в систему бюджетів підприємства, представляє собою обов'язковий процес, який безпосередньо здійснюється під час організації операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.;
- контроль за виконанням бюджету грошових потоків та планових показників звіту про рух коштів;
- коригування планових величин відповідно до зміни зовнішніх і внутрішніх умов реалізації бюджету грошових потоків [4].

Тацій І.В. зазначає, що процес управління грошовими потоками підприємства включає такі основні етапи:

- забезпечення точного та повного обліку грошових потоків підприємства й формування всієї необхідної звітності;
- аналіз грошових потоків підприємства;
- планування та оптимізація грошових потоків;
- контроль за грошовими потоками [5].

Ефективне управління грошовими потоками є важливою частиною щоденного управління підприємством, спрямованою на досягнення оптимального

балансу між ліквідністю та прибутковістю. Потреба в управлінні грошовими потоками виникає внаслідок конкретних умов і пов'язана з наявністю або відсутністю грошових ресурсів, а також якістю їх управління.

З наведених раніше підходів та концепцій, можемо зробити висновок, що наразі не існує конкретного комплексного уявлення що являє собою управління грошовими потоками. Отже, поняття «управління грошовими потоками» слід вивчати як з позиції системи, так і з позиції процесу. Таким чином, управління грошовими потоками представляє собою систему різноманітних інструментів, методів і специфічних стратегій впливу суб'єктів управління на рух грошових коштів. Цей вплив реалізується через виконання послідовних етапів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування грошових потоків. Система управління грошовими потоками передбачає взаємозв'язок між її складовими, такими як цілі, завдання, об'єкти, суб'єкти, методи та інформаційне забезпечення. Суб'єктом може виступати підприємство, держава або навіть людина. Об'єктом є власне діяльність підприємства, досягнення поставленої мети.

Ефективне управління грошовими потоками дає можливість підприємству досягти стратегічних цілей, забезпечити досить високий рівень оборотності капіталу, регулярність діяльності, підвищити фінансову стійкість та отримати додатковий прибуток. Крім того, воно сприяє створенню додаткових інвестиційних ресурсів для фінансових інвестицій. Управління грошовими потоками підприємства є суттєвою частиною загальної системи управління його фінансовою діяльністю.

МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» зазначає, що грошовий потік можна представити як «сумарний рух грошових коштів за трьома видами діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової» [6]. Важливо зауважити, що у нормативно-законодавчих актах немає єдиного визначення поняття «грошовий потік». Натомість у науковій літературі існує низка різноманітних визначень цієї категорії. Багатогранне розуміння поняття грошових потоків виникає з того, що вони є основою всієї фінансової системи підприємства і тісно пов'язані фактично з усіма його економічними процесами. Тобто, що концепцію грошових потоків можна

розглядати з різних позицій, залежно від мети аналізу. Кожен автор має власне бачення про те, що охоплює поняття грошового потоку.

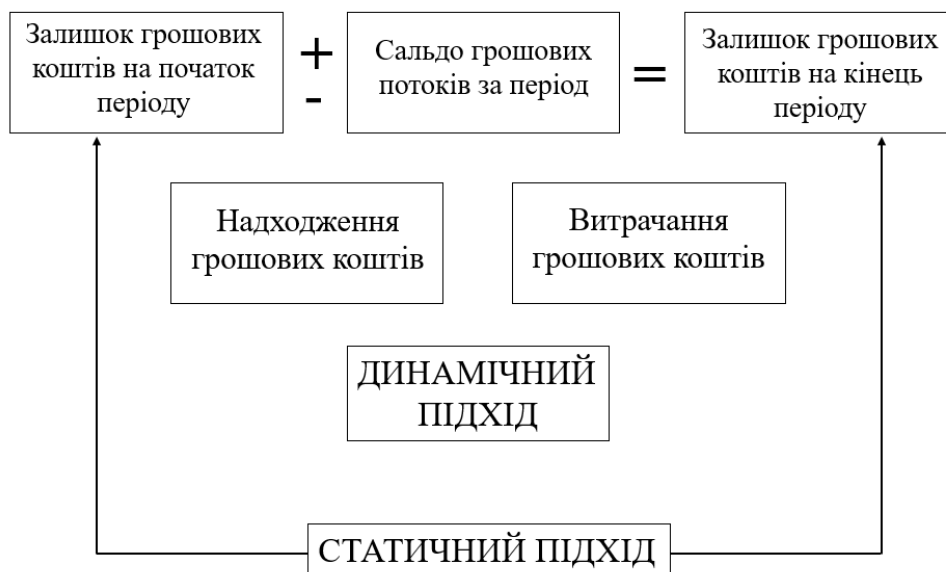
Поддєрьогін А.М. зазначає, що: «Грошовий потік – сукупність послідовно розподілених у часі подій, які пов’язані з відокремленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових ресурсів через виконання зобов’язань між економічними агентами (суб’єктами господарювання, державою, домогосподарствами, міжнародними організаціями)» [7].

О. О. Терещенко вважає, що: «Грошовий потік – це результат переміщення грошових коштів підприємства протягом конкретного періоду, що в загальному розумінні представляє різницю між надходженнями та виплатами грошових коштів протягом цього періоду» [8].

Таким чином, з ряду наведених визначень можна зробити висновок, що грошові потоки є складним та багатоплановим поняттям. Вони використовуються як інструмент оцінювання, засіб платежу та засіб заощадження, є джерелом ресурсів та результатом діяльності підприємства. Грошові потоки обумовлюють його поточний і майбутній фінансовий стан. Незважаючи на відмінності в деталях, всі підходи до тлумачення підкреслюють виняткову значимість грошового потоку для функціонування суб’єкта господарювання.

У науковій літературі сьогодні можна зустріти два головні підходи визначення поняття «грошовий потік» - статичний й динамічний [9]. Згідно зі статичним підходом, грошовий потік характеризується як наявний залишок коштів у розпорядженні підприємства на певний проміжок часу. Однак значним недоліком цього підходу є те, що він не враховує фактор часу, що ускладнює об’єктивну оцінку платоспроможності підприємства та етапів управління грошовими коштами як найбільш ліквідною частиною активів. Ця проблема призвела до виникнення та поширення динамічного підходу, який на відміну від статичного підходу, враховує фактор часу. Відповідно до динамічного підходу, грошовий потік розглядається як надходження й виплати, тобто рух грошових коштів протягом деякого періоду часу. Між статичним і динамічним підходами простежується певна

взаємозалежність, яку можна визначити за допомогою діалектичного підходу, зображеного на Рисунку 1.1

Джерело: складено автором на основі [9]

Рисунок 1.1 – Взаємозв'язок статичного та динамічного підходу визначення грошового потоку

На Рисунку 1.1 схематично зображено діалектичний підхід до розуміння грошового потоку, який поєднує статичний та динамічний погляди. Таким чином, можемо зробити висновок, що статичний підхід розглядає грошовий потік як наявний залишок коштів у певний момент часу, тоді як динамічний підхід визначає його як рух грошових коштів протягом певного періоду часу, відображаючи надходження та виплати.

Узагальнивши наведені підходи до визначення поняття грошових потоків, можна зробити висновок, що під поняттям «грошовий потік» розуміється економічний процес, який відображає сукупність надходжень та витрат, які виникають в певний момент часу внаслідок господарської діяльності підприємства. Ці надходження та витрати розподіляються у часовій перспективі та є результатом його фінансово-економічних операцій. Грошові потоки відіграють важливу роль у фінансовому аналізі діяльності підприємства.

Однією з головних ознак класифікації є утворення грошових потоків в залежності від виду діяльності та напрям руху. У Таблиці 1.1 представлено загальну класифікацію грошових потоків підприємства. В залежності від виду діяльності виділяють грошові потоки від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Таблиця 1.1 – Класифікація грошових потоків на підприємстві

<i>Ознаки класифікації</i>	<i>Види грошових потоків</i>
Вид діяльності	Операційний, інвестиційний, фінансовий
Напрямок руху	Вхідний, вихідний
Ритмічність руху	Регулярний, нерегулярний, одиничний
Метод оцінювання руху за часом	Грошовий потік в поточних умовах, майбутній грошовий потік, дисконтований грошовий потік
Рівень достатності	Рівноважний, надлишковий, дефіцитний
Спосіб розрахунків	Чистий грошовий потік за видом діяльності, сукупний чистий грошовий потік
Черговість проведення платежів	Завчасний, поточний, відстрочений

Джерело: сформовано автором на основі [7]

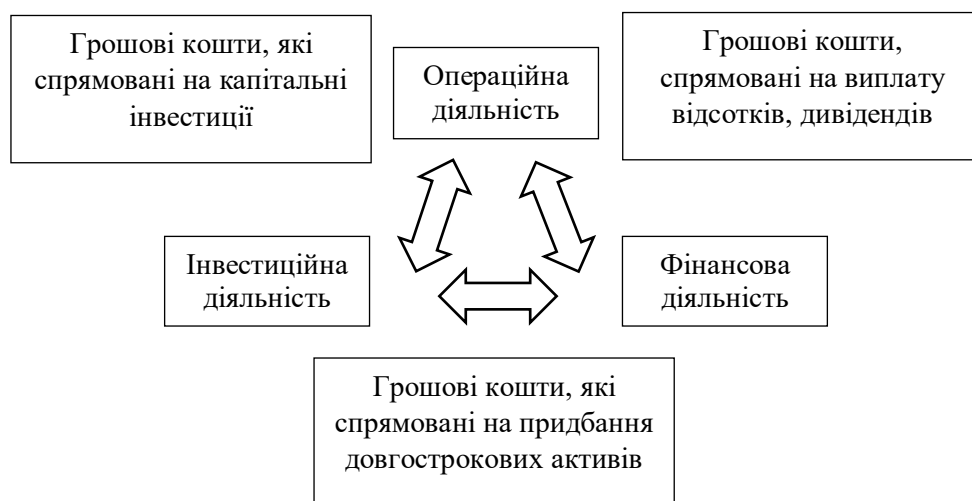
Таблиця 1.1 представляє загальну класифікацію грошових потоків підприємства за різними ознаками, такими як вид діяльності, напрям руху, ритмічність, метод оцінювання, рівень достатності, спосіб розрахунків та черговість проведення платежів. Ця класифікація допомагає структурувати грошові потоки для кращого аналізу та управління ними в різних аспектах діяльності підприємства.

Операційна діяльність підприємства – це основна діяльність підприємства, яка пов'язана з виробництвом та реалізацією продукції й отриманням доходу [10]. Грошові потоки підприємства виникають переважно з операційної діяльності, адже вона приносить дохід компанії. Таким чином, операційна діяльність підприємства зазвичай генерує основний потік грошових коштів.

Інвестиційною діяльністю вважається діяльність компанії, пов'язана з капітальними витратами на купівлю нематеріальних активів, основних засобів та інших необоротних активів, а також їхньою реалізацією; з реалізацією

довгострокових фінансових інвестицій в інші підприємства, продажем цінних паперів або інших форм фінансових інвестицій тощо [10]. Отже, інвестиційна діяльність - це купівля та продаж довгострокових активів і фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів.

Фінансова діяльність компанії – це діяльність, яка характеризується короткостроковими фінансовими вкладеннями, емісією акцій й інших цінних паперів, отриманням позик, а також їх погашенням [10]. Фінансова діяльність пов'язана із зміною структури та розміру позикового та власного капіталу, за винятком поточних зобов'язань. Між зазначеними видами діяльності підприємства наявний певний зв'язок, який представлений на Рисунку 1.2.

Джерело: складено автором на основі [10]

Рисунок 1.2 – Взаємозв'язок між видами діяльності підприємства

Отже, на Рисунку 1.2 зображено взаємозв'язок між операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства. Операційна діяльність генерує грошові потоки, які можуть бути спрямовані на інвестиційну та фінансову діяльності, тоді як фінансова діяльність забезпечує додаткові грошові надходження для фінансування операційної та інвестиційної діяльності.

За напрямом руху грошових коштів виділяють вхідний (позитивний) та вихідний (негативний) грошові потоки. Вхідний грошовий потік (Cash Inflows) – це надходження коштів до каси або на рахунок компанії від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, натомість як вихідний грошовий потік (Cash Outflows) –

це, навпаки, витрати або виплати грошових коштів з компанії. Види вхідних та вихідних грошових потоків представлено у Таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Види вхідних та вихідних грошових потоків підприємства

<i>Вид грошового потоку</i>	<i>Приклад</i>
Вхідний	• Надходження виручки від реалізації продукції, товарів, робіт тощо
	• Надходження залучених коштів (кредити, фінансова допомога на поворотній основі)
	• Цільові надходження коштів
	• Надходження коштів від фінансових інвестицій (дивіденди, відсотки)
	• Надходження орендної плати, отримані штрафи, пені, неустойки, роялті тощо
Вихідний	• Сплата податків та відрахування до цільових фондів
	• Перерахування коштів банкам
	• Виплати працівникам
	• Перерахування коштів, пов'язаних з інвестиційною діяльністю
	• Інші перерахування коштів

Джерело: сформовано автором на основі [10]

У Таблиці 1.2 наявні приклади різних видів вхідних та вихідних грошових потоків підприємства. Вхідні грошові потоки включають надходження від реалізації продукції, залучення коштів, фінансових інвестицій, оренди тощо. Вихідні грошові потоки охоплюють сплату податків, відрахувань, виплати працівникам, інвестиційні витрати та інші перерахування коштів підприємства.

У результаті руху грошових коштів в компанії виникає чистий грошовий потік (Net Cash Flow), який визначається як різниця між усіма надходженнями та витрачаннями грошових коштів за конкретний період часу. Чистий грошовий потік враховує грошові надходження від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, а також грошові витрати на ті ж самі категорії. Чистий грошовий потік є ключовим показником результативності фінансової діяльності підприємства оскільки визначає фінансову стійкість і темпи збільшення його ринкової цінності.

Ще одним не менш важливим показником ефективності діяльності підприємства є грошовий потік до фінансування (Free Cash Flow) [11]. На відміну

від чистого грошового потоку, грошовий потік до фінансування є більш конкретним показником, який вказує на грошові кошти, які залишаються у підприємства після виконання всіх зобов'язань та необхідних витрат. Грошовий потік до фінансування розраховується шляхом віднімання грошових витрат на обслуговування капіталу (зокрема, капітальних витрат та амортизації) від чистого грошового потоку. Звіт про рух грошових коштів – це основна форма фінансової звітності, який відображає власне рух грошових коштів та грошові потоки.

Аналіз грошових потоків є ключовим елементом стратегічного та оперативного управління, спрямованого на досягнення фінансових цілей та ефективного використання ресурсів підприємства:

- Грошові потоки дозволяють планувати фінансові ресурси, визначати максимально ефективне використання коштів та розподіляти їх відповідно до стратегічних цілей компанії.
- Грошові потоки вказують на ліквідність підприємства та його здатність вчасно виконувати платежі. Управління оборотними коштами базується на аналізі та прогнозуванні грошових потоків.
- Грошові потоки впливають на обслуговування боргових зобов'язань та прийняття рішень щодо їх реструктуризації та оптимізації.
- Грошові потоки є основним елементом для визначення стратегічних планів та цілей підприємства, спрямованих на забезпечення його фінансової стабільності та розвитку [12].

Важливо відзначити, що аналіз грошових потоків слід проводити виходячи з визначених цілей та наявної інформаційної бази, і для цього використовують як експрес-аналіз, так і більш глибокий комплексний аналіз грошових потоків підприємства.

Експрес-аналіз грошових потоків спирається на виявлення типових ознак, які дозволяють швидко та відносно точно оцінити характер процесів, не вдаючись до глибокого дослідження, що вимагає додаткового часу та ресурсів. Поглиблений аналіз, натомість, передбачає ретельне комплексне дослідження з використанням широкого набору аналітичних показників [13].

Експрес-аналіз проводиться на основі фінансової звітності та спрямований на задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів. Він включає чотири основних етапи:

- I. етап – перевірка фінансової звітності за якісними та формальними ознаками, наявність форм звітності та коротка характеристика самого об'єкту дослідження.
- II. етап – відбір найвагоміших показників у діяльності підприємства та визначення певних змін, які мали місце в господарській діяльності.
- III. етап – розрахунок та оцінка відібраних показників для характеристики фінансового стану.
- IV. етап – висновки та розроблення пропозицій [14].

Докладніше слід зупинитися на проведенні комплексного аналізу грошових потоків підприємства. У сучасних умовах комплексний аналіз спрямований на взаємозв'язане вивчення всіх аспектів умов реалізації бізнесу, всіх його сегментів і підрозділів. Він повинен сприяти розробці нових управлінських рішень, економічно їх обґрунтовувати та служити основою для оперативного, тактичного та стратегічного планування.

Також Власюк Т. М. наголосив на тому, що методика аналізу грошових коштів підприємства повинна обов'язково включати горизонтальний аналіз грошових потоків, який полягає у визначенні динаміки надходжень та видатків грошових коштів за видами діяльності та чистого руху коштів. Метою проведення аналізу є визначення загальних обсягів грошових потоків, основних тенденцій та пропорцій їх розвитку [15].

Для аналізу ефективності управління грошовими потоками використовуються такі показники, як:

- коефіцієнт достатності чистого грошового потоку вимірює, наскільки генерований чистий грошовий потік достатній для покриття потреб компанії в грошових ресурсах;

- коефіцієнт ліквідності грошового потоку оцінює здатність компанії покривати свої короткострокові зобов'язання за рахунок грошових потоків, що генеруються операційною діяльністю;
- коефіцієнт ефективності грошового потоку показує, наскільки ефективно компанія використовує свої грошові ресурси для генерації прибутку;
- коефіцієнт рефінансування чистого грошового потоку визначає спроможність компанії рефінансувати свої поточні борги за рахунок генерованого чистого грошового потоку;
- коефіцієнт самофінансування інвестицій вказує на частку інвестицій, що може бути профінансована за рахунок внутрішніх грошових потоків компанії без залучення зовнішнього фінансування;
- коефіцієнт тривалості погашення заборгованості оцінює період часу, необхідний компанії для погашення своєї заборгованості за рахунок грошових потоків, що генеруються.

Отже, грошові потоки є показником ліквідності підприємства, оскільки вони відображають доступність та достатність грошових коштів для виплати поточних зобов'язань. Недостатність грошових потоків, у свою чергу, може призвести до прострочених платежів та порушення зобов'язань перед кредиторами. Виявлення негативних тенденцій у грошових потоках може бути попередженням фінансових проблем і сприяти вчасному втручання та розробці стратегій для їх подолання.

Ефективне управління грошовими потоками гарантує фінансову стійкість підприємства під час його стратегічного розвитку. Ступінь взаємозв'язку грошових потоків за обсягами та у часі визначає темпи розвитку підприємства та його фінансову стабільність. Чим вищий рівень синхронізації, тим значущіше прискорення досягнення стратегічних цілей.

Від ефективності управління грошовими потоками підприємства залежить необхідність в залученні боргового капіталу та можливості зниження залежності темпу розвитку компанії від позичкового капіталу. Незвичайно нагальною є ця проблема для новостворених компаній, які знаходяться на ранніх етапах свого розвитку.

Також варто зазначити, що грошові потоки підприємств в умовах війни в Україні зазнають суттєвого впливу сьогодні через низку чинників, пов'язаних з нестабільністю та непередбачуваністю ситуації. Війна веде до значного збільшення ризиків для бізнесу, включно з втратою майна через бойові дії, перервами в ланцюжках поставок, збільшенням витрат на логістику та безпеку, а також скороченням ринків збуту. Це, у свою чергу, призводить до зменшення доходів і грошових потоків.

Слід зауважити, що грошові потоки визначають не лише надходження й витрачання, вони також визначають вартість підприємства загалом. Нині широко використовуються такі підходи до оцінки вартості бізнесу, як: дохідний, витратний, ринковий. І одним з найголовніших методів доходного підходу є саме метод дисконтування грошових потоків. Основна ідея полягає в тому, що вартість підприємства визначається сукупністю грошових потоків, які воно може згенерувати в майбутньому, приведені до їхньої сьогоденної вартості. Тому наскільки компанія може генерувати свої грошові потоки, настільки й буде визначатися вартість цієї компанії.

1.2 Рух грошових коштів за видами діяльності підприємства

Кожному підприємству необхідно вести звітність щодо поточного стану грошових потоків від усіх видів діяльності. Однією з найважливіших складових фінансової звітності є звіт про рух грошових коштів. У 1977 році з'явився перший подібний звіт, який мав назву «Звіт про зміни у фінансовому становищі». У 1992 році з'являється сучасний «Звіт про рух грошових коштів», який набрав чинності лише у 1994 році. Вимоги щодо подання звіту, зміст, методи, сфера застосування наведені у МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» [6]. Звіт про рух грошових коштів дає можливість оцінити фінансовий стан підприємства, її ліквідність та

допомагає проаналізувати ефективність операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Звіт про рух грошових коштів досліджує надходження та витрачання грошових коштів за трьома різними напрямками:

- рух грошових коштів від операційної діяльності;
- рух грошових коштів від інвестиційної діяльності;
- рух грошових коштів від фінансової діяльності.

Такий розподіл грошових потоків за трьома напрямками дає можливість дослідити вплив кожного з цих головних напрямів діяльності компанії на загальний рівень надходжень грошових коштів [16].

Згідно з НП(С)БО 1 існує два способи складання звіту про рух грошових коштів: прямий та непрямий [17]. Прямий метод включає безпосереднє відображення всіх грошових надходжень та виплат за певний період часу. Це означає, що звіт складається на основі реальних грошових операцій, що безпосередньо впливають на грошові кошти компанії. Переваги прямого методу складання звіту про рух грошових коштів наступні: оскільки метод базується на фактичних грошових операціях, він забезпечує високу точність вимірювання грошових потоків, а також прямий метод дає можливість краще зрозуміти, які операції сприяють грошовим надходженням та де зосереджені грошові виплати.

Непрямий метод починається з чистого прибутку, зазначеного у звіті про сукупні доходи, та включає коригування для відображення грошових потоків з операційної діяльності шляхом врахування змін у балансових статтях та негрошових транзакціях. Непрямий метод є стандартом у галузі та вимагається за Міжнародними стандартами фінансової звітності (IFRS) та Загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку (GAAP). Перевагою непрямого методу є більш просте та ефективне складання, оскільки для підготовки звіту використовується інформація з вже підготовлених фінансових звітів.

Грошові потоки від операційної діяльності – це грошові потоки, пов'язані з основною, прибутковою діяльністю підприємства [18]. Вони характеризуються витратами грошових коштів на реалізацію оборотних активів; іноземної валюти;

оплату рахунків постачальникам та підрядникам; виплату заробітної плати; сплату податків; внесків у державні фонди; сплату одержаних штрафів та неустойок та інших витрат, що необхідні для забезпечення нормального ходу операційної діяльності.

Грошовий потік від операційної діяльності також відображає отримання коштів від продажу продукції; погашення заборгованості покупців; передоплат, отриманих від клієнтів та інших доходів, що стосуються операційної діяльності.

Грошові потоки від операційної діяльності є важливим показником фінансової стійкості підприємства та його здатності забезпечити ліквідність та фінансову стабільність. Ефективне управління грошовими потоками від операційної діяльності дозволяє підприємству забезпечувати своєчасну оплату зобов'язань, розширювати бізнес та виконувати стратегічні цілі.

Відповідно до НП(С)БО 1, чистий грошовий потік від операційної діяльності підприємства за прямим методом буде розраховуватися наступним чином [17]:

$$\text{ЧГП}_0 = \text{РП} + \text{ППЗ} + \text{ЦФ} + \text{ІН} - \text{К}_{\text{рп}} - \text{К}_{\text{оп}} - \text{СЗ} - \text{ПЗ} - \text{ІВ},$$

де ЧГП₀ – сума чистого грошового потоку від операційної діяльності;

РП – надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

ППЗ – повернені з бюджету суми податків та зборів на рахунок підприємства;

ЦФ – надходження від цільового фінансування;

ІН – інші надходження грошових коштів від операційної діяльності;

К_{рп} – витрачання на оплату товарів, робіт, послуг;

К_{оп} – кошти, сплачені як оплата праці, суми допомоги, винагород;

СЗ – сума коштів, витрачена на відрахування на соціальні заходи;

ПЗ – витрачання на оплату зобов'язань з податків та зборів;

ІВ – інші витрачання грошових коштів від операційної діяльності.

Грошові потоки від інвестиційної діяльності - грошові потоки, пов'язані з придбанням та продажем необоротних активів, а також фінансових інструментів інших підприємств [18]. Грошові потоки від інвестиційної діяльності відображають грошові рухи, пов'язані з інвестиціями в розширення та модернізацію

підприємства. Вони можуть включати витрати на придбання нового обладнання; нерухомого майна; транспортних засобів; інших активів.

Одночасно грошові потоки від інвестиційної діяльності відображають грошові надходження від реалізації активів, які можуть бути зайвими або застарілими для підприємства. Це може включати продаж машин, обладнання, нерухомості та інших засобів.

Грошові потоки від інвестиційної діяльності є ключовим фактором в розвитку та конкурентоспроможності підприємства. Ефективне управління цими потоками дозволяє оптимізувати використання капіталу та забезпечувати сталість фінансового стану компанії.

Відповідно до НП(С)БО 1, чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності підприємства за прямим методом буде розраховуватися наступним чином [17]:

$$\text{ЧГПі} = \text{Нфі} + \text{Нна} + \text{Нв} + \text{Нд} + \text{Нф} + \text{ІН} - \text{Вфі} - \text{Вна} - \text{Вд} - \text{ІВ},$$

де ЧГПі - сума чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності;

Нфі – надходження від реалізації фінансових інвестицій, тобто від продажу акцій та боргових зобов'язань інших компаній;

Нна – надходження від реалізації необоротних активів, продажу інвестиційної нерухомості, а також необоротних активів, утримуваних для продажу, і групи вибуття, й інших довгострокових необоротних активів, за винятком фінансових інвестицій;

Нв – надходження від отриманих відсотків за кредитами іншим сторонам за фінансовими інвестиціями в боргові цінні папери, а також за використання переданих необоротних активів у фінансову оренду і т.д.

Нд – надходження від отриманих дивідендів;

Нф – надходження від деривативів, включаючи форвардні, ф'ючерсні, своп контракти та опціони (окрім контрактів, які укладаються у межах операційної діяльності підприємства);

ІН – інші надходження від інвестиційної діяльності підприємства;

Вфі – витрачання на придбання фінансових інвестицій, акцій та боргових зобов'язань інших підприємств;

Вна – витрачання на придбання необоротних активів (основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних активів, за винятком фінансових інвестицій);

Вд – виплата за деривативами, включаючи форвардні, ф'ючерсні, своп контракти та опціони (окрім контрактів, які укладаються у межах операційної діяльності підприємства);

ІВ – інші витрачання грошових коштів від інвестиційної діяльності.

Грошові потоки від фінансової діяльності - грошові потоки, пов'язані з залученням та поверненням залучених коштів [18]. Вони включають грошові обороти, пов'язані з управлінням фінансовими ресурсами підприємства та залученням і використанням капіталу. Ці потоки відображають фінансові рішення та операції, спрямовані на забезпечення ефективного управління фінансами організації. Вони включають залучення позик; емісію акцій та облігацій; операції з управлінням кредиторською та дебіторською заборгованістю; інвестиційні операції.

Грошові потоки від фінансової діяльності відображають надходження коштів від залучення додаткового капіталу через емісію акцій або залучення позик від кредиторів та фінансових установ.

Відповідно до НП(С)БО 1, чистий грошовий потік від фінансової діяльності підприємства за прямим методом буде розраховуватися наступним чином [17]:

$$\text{ЧГПф} = \text{Нвк} + \text{П+} \text{ІН} - \text{Ва} - \text{З} - \text{Д-} \text{ІІ},$$

де ЧГПф - сума чистого грошового потоку від фінансової діяльності;

Нвк – надходження від розміщення акцій та інших операцій, які призводять до збільшення власного капіталу підприємства;

П – отримання позик;

ІН – інші надходження грошових коштів від фінансової діяльності;

Ва – витрачання на викуп власних акцій;

З – витрачання на погашення раніше отриманих позик;

Д – витрачання на сплату дивідендів;

ІІІ – витрачання на інші платежі.

Розрахувавши суму чистого грошового потоку від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, ми можемо розрахувати загальний чистий грошовий потік підприємства. Модель розрахунку даного показника матиме наступний вигляд:

$$\text{ЧГП} = \text{ЧГПо} + \text{ЧГПі} + \text{ЧГПф},$$

де ЧГП – сума загального чистого грошового потоку підприємства;

ЧГПо – сума чистого грошового потоку підприємства від операційної діяльності;

ЧГПі – сума чистого грошового потоку підприємства від інвестиційної діяльності;

ЧГПф – сума чистого грошового потоку підприємства від фінансової діяльності.

Отже, групування грошових потоків у звіті за трьома видами діяльності - операційною, інвестиційною та фінансовою - має кілька важливих цілей:

1. Показує джерела надходження грошових коштів. Операційна діяльність зазвичай формує основний позитивний грошовий потік.
2. Демонструє напрями використання грошових коштів. Інвестиційна та фінансова діяльність часто призводять до відтоку коштів.
3. Дозволяє проаналізувати ефективність кожного виду діяльності та їх вплив на ліквідність.
4. Дає краще уявлення про реальний фінансовий стан компанії.
5. Полегшує порівняння з аналогічними компаніями галузі.
6. Спрощує прогнозування майбутніх грошових потоків за видами діяльності [19].

Тому така сегментація є важливою для аналізу руху грошових коштів компанії.

Важливими інструментами оцінки фінансового стану та ефективності підприємства є горизонтальний та вертикальний аналіз Звіту про рух грошових коштів. Горизонтальний аналіз допомагає виявити тренди у фінансовій звітності,

аналізуючи зміни абсолютних показників економічної діяльності компанії за певний період. Це, у свою чергу, дає можливість оцінити темпи зміни показників та встановити причини їх можливих коливань. Вертикальний аналіз фокусується на структурі фінансових звітів у певний момент часу, дозволяючи оцінити, яку частку від загального обсягу складає кожна стаття звіту. Це сприяє кращому розумінню способів формування прибутку та витрат компанії.

Горизонтальний аналіз виконується шляхом порівняння фінансових показників різних періодів, дозволяючи оцінити динаміку та ідентифікувати тренди [20]. Особливу увагу при цьому звертають на зміни абсолютних показників в сумі та у відсотках, що дає змогу виявити суттєві зміни у фінансовому стані підприємства. Проте, умови інфляції можуть знижувати цінність горизонтального аналізу, оскільки зміни показників можуть бути пов'язані не лише з ефективністю діяльності компанії, а й з інфляційними процесами.

Вертикальний аналіз включає оцінку кожної статті фінансового звіту як відсотка від загального обсягу, що дозволяє аналізувати структуру активів, зобов'язань та капіталу підприємства [20]. Цей аналіз допомагає оцінити, наскільки ефективно ресурси компанії розподіляються для забезпечення її діяльності та фінансового зростання.

На сьогодні досить великою є проблема синхронізації та рівномірності грошових потоків, яка полягає в труднощах управління надходженнями та витратами грошових коштів таким чином, щоб забезпечити максимально стабільне та ефективне функціонування компанії. Це ключовий аспект фінансового менеджменту, який вимагає уважного планування, аналізу та контролю за грошовими потоками. Основні аспекти цієї проблеми наступні:

1. Синхронізація надходжень та виплат. Компанії часто стикаються з викликом забезпечення того, щоб часові рамки надходження доходів співпадали з необхідністю покриття виплат. Невідповідність між цими двома потоками може призвести до дефіциту грошових коштів, навіть якщо компанія є прибутковою на папері.

2. Рівномірність грошових потоків. Для підтримки постійного рівня операційної діяльності компанії важливо мати рівномірний грошовий потік. Сезонні коливання, несподівані витрати або затримки у платежах можуть порушити цю рівномірність, створюючи фінансові труднощі.
3. Потреба в плануванні. Ефективне планування грошових потоків дозволяє компанії передбачати періоди дефіциту або надлишку готівки та вживати відповідних заходів. Це включає складання детальних бюджетів, прогнозування грошових потоків на основі історичних даних та очікуваних операцій.
4. Необхідність контролю. Регулярний моніторинг фактичних грошових потоків порівняно з плановими дозволяє своєчасно виявляти відхилення та коригувати управлінські рішення. Контроль за грошовими потоками також включає аналіз причин відхилень та адаптацію стратегій для оптимізації фінансових показників.

Управління грошовими потоками є критично важливим для забезпечення фінансової стабільності та зростання компанії. Воно вимагає комплексного підходу, що включає точне планування, ефективний контроль та гнучкість у прийнятті управлінських рішень для адаптації до змінних умов ведення бізнесу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ АТ «ІМПЕРІАЛ ТОБАККО ПРОДАКШН УКРАЇНА»)

2.1 Аналіз руху грошових потоків від операційної діяльності

IMPERIAL TOBACCO в Україні – компанія АТ «ІМПЕРІАЛ ТОБАККО ПРОДАКШН УКРАЇНА» – це частина міжнародної компанії IMPERIAL BRANDS. «Імперіал Тобакко» є однією з найбільших тютюнових компаній в Україні, великим інвестором, крупним платником податків входячи до ТОП-10 найбільших платників податків в Україні та відповідальним роботодавцем. Портфель брендів Imperial Tobacco в Україні охоплює всі існуючі на ринку сигаретні формати і цінові сегменти. Компанія має своє виробництво в Україні - тютюнову фабрику в Києві, яка випускає продукцію для внутрішнього ринку, а також на експорт. У 2022 році після початку повномасштабного вторгнення обсяги виробництва на експорт суттєво скоротилися, втім компанія продовжує здійснювати поставки сигарет, фільтрів та тютюнової сировини до Туреччини, Вірменії, Азербайджану, Грузії, Молдови, та країн Перської затоки.

Аналіз грошових потоків компанії відіграє критично важливу роль не тільки для зовнішніх споживачів, але й для внутрішнього керівництва, адже демонструє, наскільки ефективно компанія веде свою діяльність та підтверджує правильність обраних стратегій фінансового управління. Такий аналіз є невід'ємною частиною управління грошовими потоками через обмежені фінансові ресурси в компанії, ризик втрати ліквідності, нестабільну фінансову ситуацію, яка характерна для деяких компаній, а також через потребу збільшення ефективності у фінансовому менеджменті [21].

Мета аналізу грошових потоків підприємства полягає у визначенні основних факторів, які призводять до дефіциту або профіциту грошових коштів для забезпечення платоспроможності компанії [22].

Варто зауважити, що переважно більша кількість підприємств в Україні складають Звіт про рух грошових коштів саме прямим методом. Горизонтальний аналіз Звіту про рух грошових коштів АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна», складеним за прямим методом наведений в Таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Горизонтальний аналіз руху коштів у результаті операційної діяльності АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна», 2021-2023 рр.

Показник	Роки			Відхилення, 2023-2022 рр.	
	2021, тис. грн	2022, тис. грн	2023, тис. грн	Абс., тис. грн	Відн., %
Надходження від: Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	12 581 896	15 676 750	26 733 099	11 056 349	70,53
Авансів замовників	90	5 528	90	-5 438	-98,37
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3 216	8 820	22 760	13 940	158,05
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	-	67	-	-	-
Надходження від операційної оренди	11 993	12 971	13 396	425	3,28
Інші надходження	204 287	30 462	5 502	-24 960	-81,94
Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)	2 954 554	2 091 645	2 894 560	-802 915	38,39
Праці	137 048	163 127	181 488	-18 361	11,26
Відрахувань на соціальні заходи	35 871	40 328	46 687	-6 359	15,77
Зобов'язань з податків і зборів	8 917 675	13 247 888	23 402 658	-10 154 770	76,65
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	98 304	17 423	-	-	-
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	1 247 327	2 512 117	4 701 722	-2 189 605	87,16
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків та зборів	7 572 044	10 718 348	18 700 936	-7 982 588	74,48
Витрачання на оплату авансів	3 429	60 624	152 428	-91 804	151,43
Витрачання на оплату цільових внесків	1 575	1 870	1 996	-126	6,74
Інші витрачання	13 039	11 266	9 499	1 767	-15,68
Чистий рух коштів від операційної діяльності	738 291	117 850	85 531	-32 319	-27,42

Джерело: розроблено автором на основі [23]

Отже, горизонтальний аналіз звіту про рух грошових коштів у результаті операційної діяльності АТ "Імперіал Тобакко Продакшн Україна" за 2021-2023 роки у Таблиці 2.1 показав, що 2022-2023 роки були вкрай непростими для української економіки через початок війни. Це значно вплинуло на діяльність бізнесу, його фінансову стійкість та політику управління грошовими потоками.

У період з 2021 по 2023 роки спостерігається зростання надходжень від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), що свідчить про зростання обсягів продажів та ефективність комерційної діяльності. У 2022 році надходження від реалізації продукції збільшилися на 24,6% порівняно з 2021 роком, у 2023 році на 70,5% порівняно з 2022, що є позитивним явищем та вказує на здатність компанії адаптуватися до змінених умов ринку навіть у період повномасштабного вторгнення. Важливо додати, що збільшення надходжень від реалізації продукції також може бути пов'язане зі зростанням попиту на продукцію, адже військові конфлікти часто призводять до змін у споживчій поведінці, зокрема до збільшення споживання певних товарів, як-от тютюнові вироби, які можуть використовуватися для зниження стресу. Одним з ключових факторів, що також сприяли зростанню продажів, стало партнерство з Philip Morris Ukraine [23]. Угода дозволила Philip Morris виробляти деякі зі своїх цигарок на заводі Imperial Tobacco в Києві. Це рішення було прийнято після того, як виробництво на заводі Philip Morris у Харкові було призупинено через військові дії у 2022 році. Ця співпраця не лише дозволила Philip Morris Ukraine продовжувати постачання своїм клієнтам, але й допомогла Imperial Tobacco краще використовувати свої виробничі потужності, частина з яких залишалася невикористаною через труднощі з експортом цигарок.

Різке зростання надходжень авансів замовників на 5 438 тис. грн у 2022 році порівняно з 2021 може бути викликано прагненням замовників забезпечити стабільність постачань у воєнні часи, що є позитивним сигналом для компанії. У 2023 році надходження авансів замовників склали 90 тис. грн, як і в 2021 році.

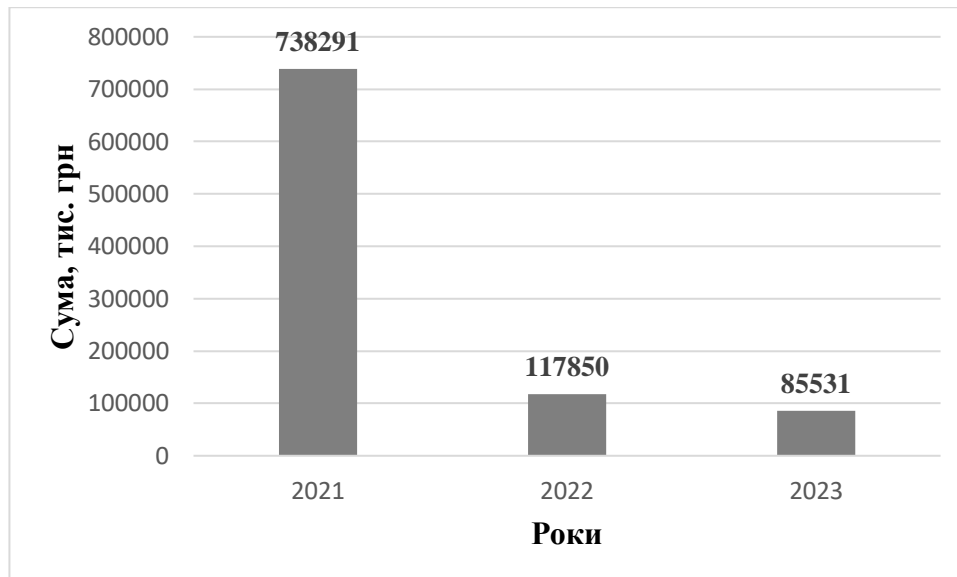
Витрати на оплату товарів, робіт і послуг скоротились на 29,21% у 2022 році порівняно з 2021 роком, що стало результатом скорочення виробництва чи оптимізації витрат в умовах війни. Натомість у 2023 році витрати на оплату товарів

зросли на 40%, що навпаки свідчить про збільшення обсягу виробництва у цьому році.

Значно зросли окремі категорії витрат, особливо слід звернути увагу на те, що витрачання на оплату зобов'язань з податків і зборів у 2022 році зросли майже на 50% порівняно з минулим роком, а у 2023 році – майже на 77% порівняно з 2022 роком. Це зростання відображає збільшене фіскальне навантаження у воєнний час або зростання обсягів бізнесу, що веде до вищих податкових зобов'язань. У 2022 році зменшилися витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток на 82% порівняно з 2021 роком, натомість зросли витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість на 101%. У 2023 році витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість зросли ще на 87,16%. Також з 2021 по 2023 роки простежується тенденція до збільшення витрачань на оплату зобов'язань з інших податків та зборів, у 2022 році на 42% порівняно з 2021, у 2023 на 74,48% порівняно з 2022.

У 2022 році зростання витрат на оплату авансів на 57 195 тис. грн, а у 2023 році – на 91 804 тис. грн у АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» було обумовлене зусиллями забезпечити неперервність виробництва через стратегічне збільшення запасів сировини в умовах воєнного стану в Україні. Також зростання витрат може відображати перехід на нових постачальників або зміну умов закупівель, що вимагають більших авансових платежів у контексті глобальної невизначеності та логістичних викликів.

Динаміка змін чистого руху коштів від операційної діяльності в досліджуваному підприємстві протягом 2021–2023 років представлена на Рисунку 2.1.

Джерело: розроблено автором на основі [23]

Рисунок 2.1 - Динаміка змін чистого руху коштів від операційної діяльності в АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» протягом 2021–2023 років

Тож, з Рисунку 2.1 можемо зробити висновок, що 2022-2023 роки характеризуються значним зниженням чистого руху коштів від операційної діяльності, у 2022 на 84% порівняно з 2021 роком, у 2023 – на 27,42% порівняно з 2022 роком, що вказує на вплив війни на операційну діяльність підприємства, тобто зростання витрат, потенційні перебої у ланцюгах поставок, збільшення податкового та іншого регуляторного навантаження. Загалом, скорочення операційного грошового потоку у 2022-2023 роках негативно впливає на фінансову стійкість підприємства, оскільки це погіршує здатність АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» генерувати грошові кошти для покриття поточних зобов'язань та інвестицій. Натомість не дивлячись на повномасштабне вторгнення надходження від реалізації продукції мали тенденцію до значного зростання, особливо у 2023 році, що позитивно вплинуло на фінансову стійкість компанії.

Важливо також зазначити, що за умови дійсно ефективної та прибуткової діяльності підприємства, вхідний грошовий потік має перевищувати вихідний грошовий потік від операційної діяльності підприємства, адже операційний грошовий потік – це та частина виручки від реалізації продукції, яка залишається у розпорядженні суб'єкта господарювання у певному періоді після вирахування всіх

грошових видатків, які мають операційний характер. Аналіз Звіту про рух грошових коштів від операційної діяльності АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» показав, що навіть попри складні економічні умови в країні через війну, вхідний грошовий потік від операційної діяльності в аналізований період з 2021 по 2023 роки включно був більшим за вихідний.

Отже, горизонтальний аналіз грошових потоків від операційної діяльності АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» за 2021-2023 роки в цілому показав, що підприємство відчуває значний вплив економічних та політичних подій, які відбуваються в Україні, особливо пов'язаних із воєнними діями. Це мало вплив на фінансову стійкість та політику управління грошовими потоками компанії.

Незважаючи на складні умови, компанія показала здатність збільшувати доходи від продажів. Але натомість, підприємство зазнало значного зростання податкових зобов'язань, зокрема з податку на додану вартість та інших податків і зборів, що відображає збільшене фіскальне навантаження та можливо, зростання обсягів бізнесу. Збільшення витрат на податки може вказувати на зростаючу фінансову діяльність та більш високу вартість ведення бізнесу в умовах війни.

Щодо стратегії оптимізації витрат, то компанії вдалося скоротити витрати на оплату товарів і послуг у 2022 році, що може свідчити про ефективне управління витратами та оптимізацію операцій. Однак, у 2023 році ці витрати знову зросли, що було пов'язано з поновленням виробництва та збільшенням обсягів діяльності. Вище проаналізовані факти свідчать про те, що зниження чистого руху коштів від операційної діяльності в 2022-2023 роках ставить під сумнів фінансову стійкість АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна», оскільки це впливає на її здатність генерувати достатньо грошових коштів для покриття поточних зобов'язань та інвестицій.

2.2 Аналіз руху грошових потоків від інвестиційної та фінансової діяльності підприємства

Ефективне управління інвестиційною та фінансовою діяльністю є одним з ключових факторів успіху сучасного підприємства в умовах жорсткої конкуренції та швидких змін ринкового середовища. Горизонтальний аналіз є важливим інструментом для оцінки фінансового стану та результатів діяльності підприємства, який дозволяє відстежувати тенденції та виявляти потенційні проблеми чи можливості. Особливої ваги він набуває при аналізі інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, оскільки саме ці напрямки є ключовими для забезпечення стійкого розвитку та зростання вартості компанії в довгостроковій перспективі.

Основні аспекти значення інвестиційної діяльності в аналізі грошових потоків наведені у Таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Горизонтальний аналіз руху коштів у результаті інвестиційної діяльності АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна», 2021-2023 рр.

Показник	Роки			Відхилення, 2023-2022 рр.	
	2021, тис. грн	2022, тис. грн	2023, тис. грн	Абс., тис. грн	Відн., %
Надходження від реалізації: необоротних активів	45 026	97	1 317	1 220	1 257,73
Надходження від погашення позик	635	703	523	-180	-25,6
Витрачання на придбання: необоротних активів	414 476	58 235	68 937	-10 702	18,38
Витрачання на надання позик	978	539	435	104	-19,29
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	(369 793)	(57 974)	(67 532)	-9 558	16,49

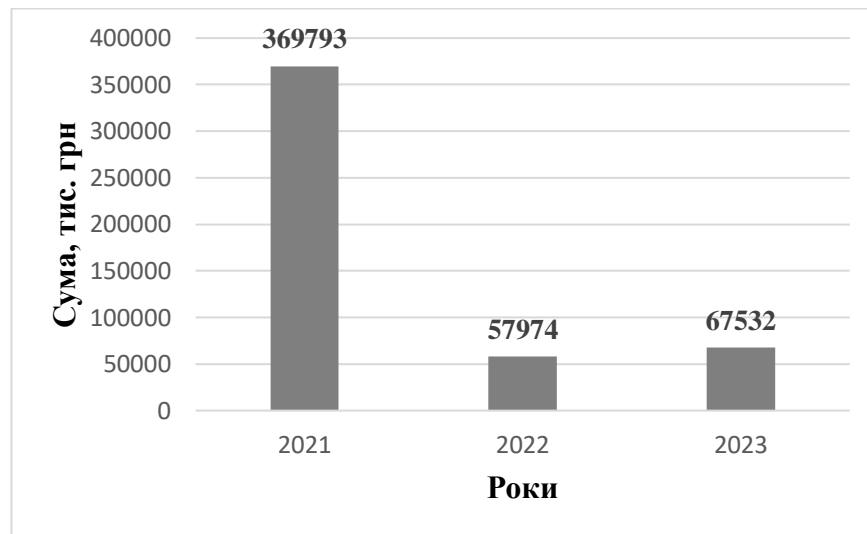
Джерело: розроблено автором на основі [23]

З Таблиці 2.2 можемо побачити, що надходження від реалізації необоротних активів у 2022 році зменшилися на 44 929 тис. грн порівняно з 2021 роком, що виключно пов'язано з ризиками та невизначеністю в країні, де розпочалося повномасштабне вторгнення. Високий рівень невизначеності та ризику, пов'язаний з військовими діями, міг змусити потенційних покупців відкласти або відмовитися від довгострокових інвестицій у великі активи до стабілізації ситуації. Також однією з причин стали логістичні проблеми, адже умови війни, особливо на початку вторгнення суттєво ускладнили логістику та транспортування активів, обмежуючи при цьому можливість їх продажу. Натомість, у 2023 році надходження від реалізації необоротних активів мали тенденцію до збільшення та зросли на 1 220 тис. грн порівняно з 2022 роком, що є підтвердженням того, що АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» змогла успішно адаптуватися до нових умов ринку попри війну в країні, розробити та реалізувати стратегії, які дозволили їй відновити продажі активів.

У 2022 році також збільшилися надходження від погашення позик на 11% порівняно з 2021 роком. У 2023 році надходження від погашення позик мали тенденцію до зменшення на 26%, що обумовлене покращенням економічної ситуації або успішної реструктуризації боргів у 2023 році. Початок війни у 2022 році міг вплинути на здатність позичальників своєчасно погашати позики через економічні труднощі, що спричинені війною. Збільшення надходжень у 2023 році може свідчити про адаптацію позичальників до нових умов і поступове відновлення їхньої платоспроможності.

Щодо витрачань, у 2022 році значно зменшилися витрачання на придбання необоротних активів, майже в 7 разів порівняно з минулим роком. У 2023 році простежується тенденція до збільшення, на 18,4% порівняно з 2022 роком. Витрачання на погашення позик в аналізований період з 2021 року по 2023 рік також помірно зменшувалися, у 2022 році на 45% порівняно з 2021, у 2023 році на 20% порівняно з 2022.

Динаміка змін чистого руху коштів від інвестиційної діяльності в досліджуваному підприємстві протягом 2021–2023 років представлена на Рисунку 2.2.

Джерело: розроблено автором на основі [23]

Рисунок 2.2 - Динаміка змін чистого руху коштів від інвестиційної діяльності в АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» протягом 2021–2023 років

З Рисунку 2.2 можемо побачити, що початок повномасштабного вторгнення в Україні значно вплинув не лише на операційну діяльність АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна», а й на інвестиційну діяльність також. У 2022 році можемо спостерігати значне зменшення чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності, приблизно у 6 разів порівняно з 2021 роком. У 2023 році ситуація трохи покращилася, але не суттєво. Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності у 2023 році збільшився на 16,5% порівнюючи з 2022 роком.

Загалом, негативне значення чистого руху коштів від інвестиційної діяльності протягом усього періоду свідчить про те, що підприємство більше інвестувало, ніж отримувало надходжень від інвестиційної діяльності. Досить значне скорочення інвестиційної діяльності у 2022 році пов'язане з початком війни та адаптацією підприємства до умов війни, скороченням або затримкою інвестиційних проектів через зростання економічної невизначеності та ризиків. Зростання чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності у 2023 році

свідчить про відновлення певних інвестиційних рішень компанії після первісного періоду адаптації до військових умов.

Горизонтальний аналіз грошових потоків від фінансової діяльності є важливим для підприємства, оскільки він дозволяє виявити тенденції та зміни у фінансовому стані організації протягом певного періоду, а також допомагає зрозуміти, чи ефективно компанія управляє своїми зобов'язаннями, позиками та власним капіталом, виявляє можливі проблеми з ліквідністю чи рентабельністю.

Горизонтальний аналіз грошових потоків від фінансової діяльності АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» за 2021-2023 роки представлений у Таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Горизонтальний аналіз руху коштів у результаті фінансової діяльності АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна», 2021-2023 рр.

Показник	Роки			Відхилення, 2023-2022 рр.	
	2021, тис. грн	2022, тис. грн	2023, тис. грн	Абс., тис. грн	Відн., %
Витрачання на: Погашення позик	391 322	196 505	-	-	-
Витрачання на сплату відсотків	49 574	-	-	-	-
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	-	-	(150)	-	-
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	(440 896)	(196 505)	(150)	196 355	-99,92
Чистий рух грошових коштів за звітний період	(72 398)	(136 629)	17 849	154 478	-113,06
Залишок коштів на початок року	314 805	228 174	126 176	-101 998	-44,7
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	(14 233)	34 631	(2 454)	-37 085	-107,09
Залишок коштів на кінець року	228 174	126 176	141 571	15 395	12,2

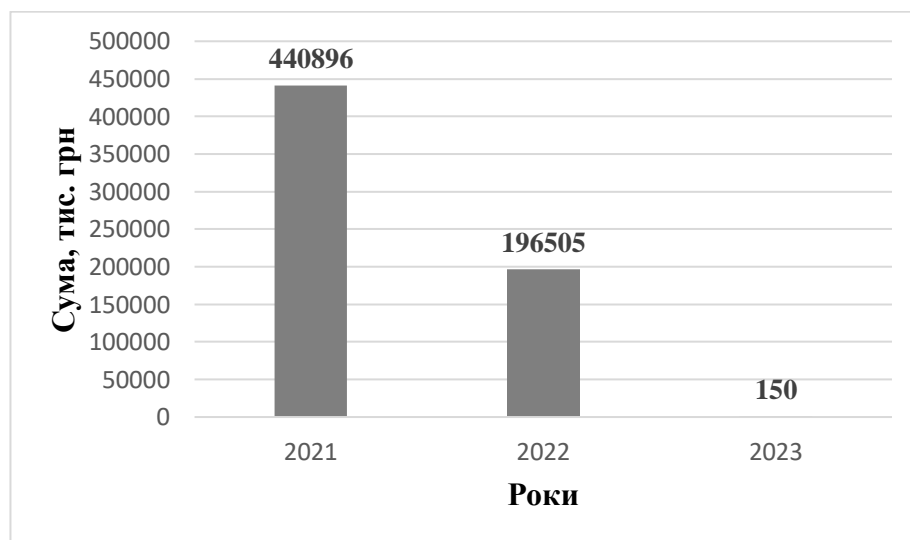
Джерело: розроблено автором на основі [23]

З Таблиці 2.3 можемо зробити висновок, що АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» має досить обмежену фінансову діяльність та грошові потоки у результаті фінансової діяльності, що свідчить про те, що компанія має мало кредитів або

інвестиційних вливань, а також обмежені операції з власним капіталом, такі як випуск чи викуп акцій. Все це є характерним для стабільних та мало ризикованих компаній з мінімальною потребою у зовнішньому фінансуванні.

Горизонтальний аналіз грошових потоків від фінансової діяльності показав, що у 2022 році зменшилися витрачання на погашення позик майже на 50% порівняно з 2021 роком. У 2021 році компанія мала витрачання у сумі 49 574 тис. грн на сплату відсотків. У період 2022-2023 років цих витрачань вже не було зовсім. У 2023 році АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» також витратила 150 тис. грн на сплату заборгованості з фінансової оренди.

Динаміка змін чистого руху коштів від фінансової діяльності в досліджуваному підприємстві протягом 2021–2023 років представлена на Рисунку 2.3.

Джерело: розроблено автором на основі [23]

Рисунок 2.3 - Динаміка змін чистого руху коштів від фінансової діяльності в АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» протягом 2021–2023 років

Отже, з Рисунку 2.3 бачимо, що у 2023 році чистий грошовий потік від фінансової діяльності зазнав суттєвого падіння порівняно з минулими роками. У 2022 році чистий грошовий потік від фінансової діяльності зменшився на 55% порівняно з 2021 роком, у 2023 році – майже на 100%. У 2022 році чистий грошовий

потік від фінансової діяльності компанії зменшився вдвічі, що вказує на необхідність підприємства адаптуватися до нових умов ведення бізнесу в країні, де триває війна та скорочувати витрати. У 2023 році чистий грошовий потік становив 150 тис. грн, що є майже незначною сумою порівняно з попередніми роками. Це свідчить про стабілізацію діяльності компанії в умовах війни та про значне скорочення інвестицій та витрат.

Аналіз чистого руху грошових коштів АТ "Імперіал Тобакко Продакшн Україна" за 2021-2023 роки вказує на те, що ці роки були складними для підприємства. Чистий рух грошових коштів за 2021 рік у розмірі -72 398 тис. грн був пов'язаний з багатою інвестиційною діяльністю компанії. У 2022 році загальний чистий грошовий потік зменшився майже вдвічі порівняно з 2021 роком, що вказує на наявність додаткових фінансових труднощів, спричинених повномасштабним вторгненням. Воєнні дії в Україні призвели до пошкодження активів, збоїв у ланцюгах поставок та втрати деяких ринків. Все це спонукало підприємство збільшити витрати на логістику та безпеку. У 2023 році чистий рух грошових коштів мав позитивне значення, що знову таки підтверджує здатність компанії адаптуватися до складних умов та відновити ефективність своєї діяльності.

Вертикальний аналіз грошових потоків є невід'ємним інструментом у фінансовому аналізі будь-якого підприємства. Перш за все, він допомагає зрозуміти структуру грошових потоків підприємства та виявити основні джерела надходжень і витрат грошових коштів. Вертикальний аналіз грошових потоків дозволяє також оцінити, який вид діяльності (операційна, інвестиційна чи фінансова) генерує або споживає найбільше грошових коштів. Вертикальний аналіз грошових потоків АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україні» за 2021-2023 роки представлений у Таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Вертикальний аналіз грошових потоків АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна», 2021-2023 рр.

Показник	Роки, %			Зміна за структурою за 2022 по 2023 р. у в. п.
	2021	2022	2023	
Надійшло грошових коштів, всього	12 847 143	15 735 398	26 776 687	-
Витрачено грошових коштів, всього	12 919 541	15 872 027	26 758 838	-
<i>1. Рух коштів у результаті операційної діяльності</i>				
Надходження від: Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	97,94	99,62	99,83	0,21
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	0,025	0,056	0,085	0,029
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	-	0,0004	-	-
Надходження від операційної оренди	0,093	0,082	0,050	-0,032
Інші надходження	1,591	0,193	0,021	-0,172
Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)	22,87	13,18	10,82	-2,36
Праці	1,061	1,028	0,678	-0,35
Відрахувань на соціальні заходи	0,278	0,254	0,174	0,08
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	0,761	0,109	-	-
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	9,654	15,827	17,571	1,744
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків та зборів	58,609	67,529	69,887	2,358
Витрачання на оплату авансів	0,027	0,382	0,569	0,187
Витрачання на оплату цільових внесків	0,012	0,012	0,007	-0,005
Інші витрачання	0,101	0,071	0,035	-0,036
<i>2. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності</i>				
Надходження від реалізації: необоротних активів	0,351	0,0006	0,005	0,0044
Надходження від погашення позик	0,005	0,004	0,002	-0,002
Витрачання на придбання: необоротних активів	3,208	0,367	0,258	-0,109
Витрачання на надання позик	0,007	0,003	0,002	-0,001
<i>3. Рух коштів у результаті фінансової діяльності</i>				
Витрачання на: Погашення позик	3,029	1,238	-	-
Витрачання на сплату відсотків	0,383	-	-	-

Джерело: розроблено автором на основі [23]

З Таблиці 2.4 можемо побачити, що операційна діяльність, а саме реалізація продукції залишається основним джерелом надходжень грошових коштів. Її частка зросла з 97,94% у 2021 до 99,83% у 2023 році, що свідчить про орієнтацію компанії на збереження операційної діяльності в умовах війни. Витрати на оплату товарів, робіт, послуг скоротилися з 13,18% до 10,82%, що пов'язано з оптимізацією витрат підприємства. Значно зросли витрати на оплату зобов'язань з податку на додану вартість, у 2022 році до 15,8% та у 2023 році до 17,6%, що свідчить про збільшення обсягу продажів, оскільки збільшення обсягів продажу продукції призводить до вищих податкових виплат. Ще одним фактором зростання витрат на оплату ПДВ є інфляційні процеси, які зазвичай супроводжують військові конфлікти та економічні кризи. В умовах інфляції зростають витрати на товари та послуги, що призводить до збільшення платежів за ПДВ. Це посилюється зростанням вартості ресурсів та матеріалів, необхідних для виробництва.

Щодо інвестиційної діяльності, бачимо, що надходження від реалізації необоротних активів залишаються незначними протягом 2021-2023 років. Витрати на придбання необоротних активів скоротилися з 3,21% до 0,26%, що свідчить про обмеження інвестиційної діяльності в умовах війни.

АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» має незначну фінансову діяльність. Вертикальний аналіз грошових потоків показав, що зменшилися витрати на погашення позик у 2022 році порівняно з 2021 роком, що вказує на реструктуризацію боргу а також на те, що компанія змогла скоротити обсяги нових боргів, зосередившись на генерації власних коштів.

Таким чином, вертикальний аналіз грошових потоків АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» за 2021-2023 роки показав, що операційна діяльність залишається основним джерелом грошових потоків компанії, але вона також потребує значних витрат, особливо на податки і ПДВ, які зросли з початком війни в країні. Операційна діяльність, в умовах кризи, не лише генерує, але й споживає значну частину ресурсів. Інвестиційна діяльність була значно скорочена протягом досліджуваного періоду, що свідчить про захисну стратегію управління капіталом в умовах високої невизначеності. Фінансова діяльність демонструє спад в період з

2021 по 2023 роки, що може бути реакцією на необхідність зниження заборгованості в кризовий період.

Отже, можемо зробити висновок, що повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році суттєво вплинуло на інвестиційну діяльність компанії, та привело до значного скорочення надходжень від реалізації необоротних активів та зменшення інвестиційних витрат у цьому році. У 2023 році спостерігалось певне відновлення інвестиційної активності.

Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності протягом усього періоду був від'ємним, що свідчить про переважання інвестиційних витрат над надходженнями. Найбільше скорочення інвестиційної діяльності відбулося у 2022 році через адаптацію до умов війни.

Фінансова діяльність компанії була обмеженою, з незначними надходженнями та відтоками грошових коштів. Чистий грошовий потік від фінансової діяльності зменшився у 2022 році та був близьким до нуля у 2023 році, що може свідчити про стабілізацію фінансового стану компанії.

Операційна діяльність була основним джерелом позитивного грошового потоку, особливо у 2023 році, коли її внесок у загальний грошовий потік становив понад 479%.

Загалом, компанія продемонструвала здатність адаптуватися до складних умов війни, відновивши у 2023 році позитивний чистий грошовий потік завдяки ефективній операційній діяльності.

2.3 Вплив грошових потоків на ліквідність та платоспроможність підприємства

Ефективне управління грошовими потоками є життєво важливим для забезпечення фінансової стабільності та розвитку будь-якого підприємства, зокрема АТ "Імперіал Тобакко Продакшн Україна". Грошові потоки, що

генеруються від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, є основою для здійснення поточних витрат, інвестицій та виплат акціонерам. Невідповідність між надходженнями та видатками може призвести до дефіциту ліквідності, що, у свою чергу, може негативно вплинути на платоспроможність та фінансову стійкість підприємства.

Використання синтетичних фінансових показників, таких як коефіцієнт достатності чистого грошового потоку, коефіцієнт ефективності грошового потоку, коефіцієнт ліквідності грошового потоку, коефіцієнт рефінансування чистого грошового потоку, коефіцієнт самофінансування інвестицій, тривалість погашення заборгованості, показники рентабельності притоку та відтоку грошових потоків тощо дозволяє комплексно оцінити ефективність управління грошовими потоками на підприємстві. Ці показники інтегрують різні аспекти грошових потоків, такі як достатність для покриття зобов'язань, ефективність використання та реінвестування надлишкових коштів.

Розрахунок перелічених показників за даними фінансової звітності АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» представлений у Таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка показників ефективності руху грошових потоків АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна», 2021-2023 рр.

Показник	Формула	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	Чистий грошовий потік від операційної діяльності / (Виплата за позиками + Виплата дивідендів + Зміна залишків матеріальних оборотних активів)	1,684	1,843	-
Коефіцієнт ефективності грошового потоку	Чистий грошовий потік / Грошові витрачання	-0,0056	-0,0086	0,00067
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	Притік грошових коштів / Відтік грошових коштів	0,99	0,99	1,00
Коефіцієнт поточної платоспроможності	Притік грошових коштів від операційної діяльності / Відтік грошових коштів від операційної діяльності	1,061	1,008	1,003
Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	Середній залишок грошових коштів / Поточні зобов'язання	0,241	0,051	0,032
Коефіцієнт рефінансування чистого грошового потоку	Грошовий потік, спрямований на інвестиційну діяльність / Чистий грошовий потік	5,108	0,424	-3,784

Продовження Таблиці 2.5

Коефіцієнт самофінансування інвестицій	Операційний грошовий потік/Чисті інвестиції	3,295	-1,514	-0,174
Тривалість погашення дебіторської заборгованості	(Дебіторські заборгованість*Кількість днів в періоді)/Чистий дохід	376,65	655,36	629,14
Коефіцієнт рентабельності притоку грошових коштів	Чистий прибуток/Притік грошових коштів	0,045	-0,085	0,006
Коефіцієнт рентабельності відтоку грошових коштів	Чистий прибуток/Відтік грошових коштів	0,045	-0,085	0,006

Джерело: розроблено автором на основі [23]

Отже, з Таблиці 2.5 можемо побачити, що коефіцієнт достатності грошового потоку мав тенденцію до збільшення у 2022 році порівняно з 2021 роком на 0,159. Значення цього коефіцієнта вище 1 вказує на те, що підприємство має достатньо грошових коштів для погашення своїх зобов'язань. Тобто, АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» здатна генерувати достатню суму грошових коштів для покриття своїх зобов'язань, незважаючи на початок повномасштабного вторгнення в Україну у 2022 році. Зростання коефіцієнта у 2022 році свідчить про покращення управління грошовими потоками та збільшення здатності підприємства обслуговувати свої борги. Слід зауважити, що достатність чистого грошового потоку позитивно впливає на фінансову стійкість компанії, адже наявність достатніх грошових коштів дозволяє своєчасно розраховуватись за зобов'язаннями, уникати додаткових витрат на обслуговування боргів та підтримувати стабільну фінансову ситуацію.

У 2021 та 2022 роках коефіцієнт ефективності грошового потоку мав від'ємне значення, -0,0056 та -0,0086 відповідно, що свідчить про неефективне використання наявних грошових коштів для генерування прибутку. Варто зауважити, що у 2022 році на ефективність використання грошових коштів вплинула наявність додаткових витрат, логістичних проблем та негативних наслідків через війну. У 2023 році ситуація трохи покращилася та коефіцієнт мав значення 0,00067, що вказує на покращення ефективності використання грошових коштів порівняно з попередніми роками. Але незважаючи на позитивну динаміку у 2023 році, значення коефіцієнта залишається дуже низьким, що може свідчити про

наявні проблеми в управлінні грошовими потоками підприємства. Неefективне управління грошовими потоками може негативно впливати на фінансову стійкість компанії, оскільки неefективно використовувані грошові кошти не приносять очікуваної віддачі у вигляді прибутку.

Коефіцієнт ліквідності грошового потоку показує здатність компанії генерувати достатню суму грошових коштів для погашення своїх короткострокових зобов'язань [24]. Оптимальне значення цього коефіцієнта вважається більше 1. Коефіцієнт ліквідності підприємства 0,99 у 2021 та 2022 роках означає, що поточні активи підприємства лише були незначно менші, ніж поточні зобов'язання. Збереження коефіцієнта ліквідності грошового потоку на стабільному рівні в 2021 і 2022 роках, незважаючи на початок війни в Україні в 2022 році, свідчить про відносну фінансову стабільність та еfективне управління грошовими потоками компанією. Війна, безсумнівно, внесла значні виклики для бізнесу, зокрема через збільшення невизначеності та потенційних перебоїв у ланцюжках постачання. Проте, здатність компанії підтримувати свій коефіцієнт ліквідності вказує на еfективне управління ресурсами та стратегічне планування. У 2023 році коефіцієнт ліквідності становив 1,00, що вказує на поліпшення у генерації грошового потоку або оптимізацію поточних зобов'язань. Це підкреслює, що компанія не лише зуміла адаптуватися до складних умов, а й змогла покращити свою ліквідність.

Коефіцієнт поточної платоспроможності - це показник, який вимірює, наскільки добре компанія може покрити свої короткострокові зобов'язання за допомогою своїх поточних активів [11]. Значення показника більше 1, а саме 1,061 у 2021 році, 1,008 у 2022 році та 1,003 у 2023 році свідчать про те, що компанія змогла підтримувати достатній рівень поточних активів для покриття своїх короткострокових зобов'язань, навіть у складних умовах. Втім, зниження цього показника протягом 2021-2023 років може свідчити про зростаючий тиск на оборотний капітал, особливо в контексті економічних та політичних потрясінь.

Коефіцієнт абсолютної платоспроможності відображає частку поточних зобов'язань, яку можна негайно погасити за рахунок грошових коштів та їх

еквівалентів [11]. Тобто коефіцієнт абсолютної платоспроможності є більш жорстким індикатором ліквідності, оскільки він виключає запаси з оборотних активів. Значення цього коефіцієнта у 2021 році було досить низьким, 0,241, у 2022 та 2023 роках значення були ще нижчими, 0,051 та 0,032 відповідно, що свідчить про серйозні проблеми з ліквідністю. Це може вказувати на те, що компанія знаходиться під значним фінансовим тиском, особливо у зв'язку з обмеженою можливістю швидко перетворити свої активи на готівку в кризовий період.

Коефіцієнт рефінансування чистого грошового потоку вимірює спроможність компанії покривати свої поточні фінансові зобов'язання за рахунок генерованих грошових потоків. Значення в 5,108 у 2021 році свідчить про сильну позицію компанії в тому році з достатньою кількістю грошових коштів для покриття своїх зобов'язань. Проте, значення 0,424 у 2022 році та -3,784 у 2023 році показують кардинальне зниження здатності компанії генерувати достатньо коштів, що може вказувати на великі фінансові складнощі, викликані зовнішніми умовами, такими як війна.

Коефіцієнт самофінансування інвестицій показує здатність підприємства фінансувати свої інвестиційні потреби за рахунок внутрішніх джерел, тобто власних грошових потоків. Значення 3,295 у 2021 році показує, що компанія мала достатньо власних ресурсів для інвестування у свій розвиток. Однак, значення -1,514 у 2022 році та -0,174 у 2023 році свідчать про те, що підприємство не могло повністю самостійно фінансувати свої інвестиції, що є тривожним сигналом про зменшення внутрішньої фінансової стійкості. Недостатність власних грошових потоків для фінансування інвестицій та обслуговування боргів може призвести до необхідності залучення додаткових кредитних ресурсів, що збільшить боргове навантаження та фінансові ризики.

У 2021 році тривалість погашення дебіторської заборгованості становила 372,4 днів, що є досить високим показником і може вказувати на неефективну політику управління дебіторською заборгованістю. У 2022 році цей показник зріс майже вдвічі – до 544,8 днів. Таке різке збільшення могло бути спричинене початком повномасштабної війни в Україні, що призвело до порушення ланцюгів

постачання, зниження платоспроможності контрагентів та інших негативних наслідків. У 2023 році тривалість погашення дебіторської заборгованості залишилася на високому рівні – 480,3 днів, що свідчить про невирішені проблеми в управлінні дебіторською заборгованістю. Висока тривалість погашення дебіторської заборгованості негативно впливає на грошові потоки підприємства, оскільки кошти "заморожуються" у формі неоплачених рахунків на тривалий період часу. Це може призводити до дефіциту грошових коштів для здійснення операційної діяльності, погашення зобов'язань та інвестицій, що підриває фінансову стійкість компанії.

У 2021 році коефіцієнти рентабельності притоку та відтоку грошових коштів мали позитивне значення 0,045, що свідчить про певну ефективність управління грошовими потоками на той момент. Проте, у 2022 році коефіцієнт рентабельності притоку грошових коштів та коефіцієнт рентабельності відтоку грошових коштів мали від'ємне значення та становили -0,085, що є негативним індикатором і може бути пов'язано з початком повномасштабної війни в Україні. У 2023 році коефіцієнти рентабельності притоку та відтоку грошових коштів мали тенденцію до збільшення та становили 0,006, однак їх рівень залишається дуже низьким, що може свідчити про наявні проблеми в управлінні грошовими потоками. Низька рентабельність грошових потоків може негативно впливати на фінансову стійкість компанії, оскільки це означає, що підприємство не здатне ефективно генерувати прибуток з наявних грошових надходжень та витрат.

Отже, у 2021 році більшість досліджуваних коефіцієнтів ефективності управління грошовими потоками мали позитивні значення, що свідчило про відносно ефективне управління грошовими потоками та фінансову стійкість компанії до початку війни.

У 2022 році, після початку повномасштабного вторгнення в Україну, спостерігається погіршення низки показників, таких як коефіцієнт ефективності грошового потоку, коефіцієнт абсолютної платоспроможності, коефіцієнт рефінансування чистого грошового потоку, коефіцієнт самофінансування інвестицій та коефіцієнти рентабельності грошових потоків. Це може бути

наслідком порушення операційної діяльності, логістики та інших негативних факторів, викликаних війною.

У 2023 році спостерігається часткове покращення деяких показників, як-от коефіцієнта ліквідності грошового потоку та коефіцієнта ефективності грошового потоку, проте рівень більшості коефіцієнтів залишається низьким або від'ємним, що вказує на наявні проблеми в управлінні грошовими потоками та ризики для фінансової стійкості.

Критичними зонами, що потребують уваги керівництва, є висока тривалість погашення дебіторської заборгованості, низький рівень самофінансування інвестицій, недостатня ліквідність грошових потоків (за коефіцієнтом абсолютної платоспроможності) та низька рентабельність грошових потоків.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕХАНІЗМІВ ЇХ МАКСИМІЗАЦІЇ

3.1 Шляхи максимізації грошових потоків для зростання ліквідності, платоспроможності та прибутковості підприємства

Управління грошовими потоками має на меті забезпечити достатньо ресурсів для покриття поточних фінансових зобов'язань та підтримувати фінансову стабільність компанії, що дозволить їй розвиватися у майбутньому. Цей процес є ключовим фінансовим інструментом, спрямованим на досягнення головної цілі будь-якої комерційної організації, яка полягає в отриманні прибутку. Основне завдання управління грошовими потоками включає визначення необхідного рівня грошових ресурсів, їхньої оптимізації та ефективного використання [29]. Надзвичайно важливим є створення такої системи управління грошовими потоками, яка охоплювала б основні аспекти управління суб'єктом господарювання: необоротні активи, запаси, заборгованість й капітал.

Ефективне управління грошовими потоками є невід'ємним елементом фінансового процвітання компанії. Насамперед, це має велике значення тому, що:

1. Ефективне управління грошовими коштами компанії забезпечує необхідний рівень ліквідності, дозволяючи підприємству своєчасно розраховуватися за наявні фінансові зобов'язання, оплачувати поставки та уникати фінансових труднощів, пов'язаних з платоспроможністю.
2. Ефективне управління грошовими потоками забезпечує компанії можливість формувати довгострокові стратегічні плани, адаптуватися до змін у ринкових умовах та знижувати фінансові ризики.

3. Ефективна система управління грошовими потоками забезпечує необхідні фінансові ресурси для інвестицій у новітні технології, розширення продуктових ліній, розвиток ринків та підвищення кваліфікації персоналу, що підтримує зростання та підвищує конкурентоздатність компанії.
4. Належно утворена система управління грошовими потоками допомагає мінімізувати непотрібні витрати, оптимізує використання ресурсів і сприяє зростанню прибутковості компанії.
5. Ефективне управління грошовими потоками сприяє раціональному розподілу ресурсів між поточними витратами та інвестиціями в майбутнє, забезпечуючи гармонію між довгостроковою та короткостроковою фінансовою стабільністю.

Підвищення ефективності управління грошовими потоками вимагає аналізу факторів, які впливають на їх обсяг та механізм формування. Також слід дослідити основні причини дефіциту грошових коштів у суб'єктів господарювання в умовах сьогоденної невизначеності та кризи в країні. Причини дефіциту грошових коштів на підприємстві представлені у Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Зовнішні та внутрішні причини дефіциту грошових коштів на підприємстві

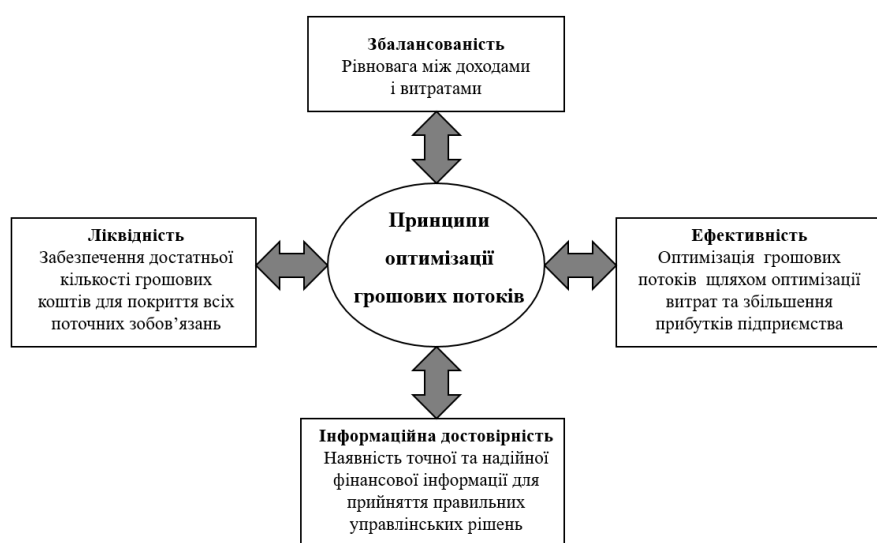
<i>Зовнішні причини дефіциту</i>	<i>Внутрішні причини дефіциту</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Воєнний стан в країні • Постійні зміни в законодавстві • Інфляція • Криза неплатежів • Несприятливі умови кредитування • Коливання валютних курсів • Недосконала податкова політика • Проблеми з експортом 	<ul style="list-style-type: none"> • Втрата кадрів • Низька кваліфікація персоналу • Невдалий фінансовий менеджмент • Відсутність надійного фінансового планування • Відсутність систематичного контролю • Зниження стандартів якості продукції • Втрата споживачів

Джерело: розроблено автором на основі [30]

З Таблиці 3.1 можемо зробити висновок, що основними зовнішніми причинами дефіциту грошових коштів на підприємстві є нестабільна політична та економічна ситуація в країні, зокрема війна, постійні зміни в законодавстві, інфляція та криза неплатежів. Неприятливі зовнішні фактори, такі як проблеми з експортом, несприятливі умови кредитування, коливання валютних курсів та недосконала податкова політика, також негативно впливають на фінансовий стан підприємства та спричинюють дефіцит коштів.

Основними внутрішніми причинами дефіциту грошових коштів на підприємстві виступає неефективне управління персоналом, включаючи втрату кадрів та низьку кваліфікацію персоналу, слабкий фінансовий менеджмент, відсутність надійного фінансового планування та систематичного контролю.

Процес оптимізації грошових потоків є надзвичайно важливим для успішної діяльності будь-якого підприємства. Він полягає в раціональному управлінні надходженнями та витратами грошових коштів з метою забезпечення стабільної платоспроможності та фінансової стійкості. Оптимізація грошових потоків базується на ключових принципах, які гарантують їхню ліквідність, ефективність та збалансованість. Принципи оптимізації грошових потоків компанії представлені на Рисунку 3.1.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Рисунок 3.1 – Принципи процесу оптимізації грошових потоків на підприємстві

Отже, з Рисунку 3.1 бачимо, що для оптимізації грошових потоків підприємству варто дотримуватися таких принципів, як:

- збалансованість – здатність підтримувати рівновагу між витратами та доходами;
- ліквідність – наявність достатньої кількості коштів для виконання усіх поточних зобов'язань;
- ефективність – досягнення цілей оптимізації шляхом мінімізації витрат та максимізації прибутків;
- інформаційна достовірність – забезпечення точності та вірогідності фінансових даних для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень.

Складні економічні та політичні умови війни породжують численні виклики для управління грошовими потоками на підприємствах. Ці виклики вимагають від компаній детального аналізу обставин і розробки ефективних стратегій управління грошовими потоками, щоб забезпечити стабільність та здатність до виживання у воєнний час.

Одним з найважливіших інструментів управління грошовими потоками є аналіз динаміки фінансового циклу підприємства, який допомагає виявити резерви вивільнення та максимізації грошових коштів в операційній діяльності підприємства. Фінансовий цикл підприємства показує період часу, протягом якого грошові кошти відволікаються з обороту для фінансування операційної діяльності. Він розраховується як сума періодів обороту запасів та дебіторської заборгованості за вирахуванням періоду обороту кредиторської заборгованості [32].

Розрахунок фінансового циклу АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» за 2021-2023 роки представлений у Таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Розрахунок фінансового циклу АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» за 2021-2023 роки, тис. грн

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1. Чистий дохід від реалізації продукції	3 308 104	2 245 012	3 521 533
2. Середньорічна сума дебіторської заборгованості	3 391 657	3 357 337	4 621 692
3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, р.1/р.2	0,98	0,67	0,76
4. Тривалість обороту дебіторської заборгованості, 365/р.3	372,4	544,8	480,3
5. Собівартість реалізованої продукції	2 492 546	1 601 244	2 002 242
6. Середньорічна вартість запасів	1 319 269	1 276 529	965 226
7. Коефіцієнт оборотності запасів, р.5/р.6	1,89	1,25	2,07
8. Тривалість обороту запасів, 365/р.7	193,1	292	176,3
9. Собівартість реалізованої продукції	2 492 546	1 601 244	2 002 242
10. Середньорічна сума кредиторської заборгованості	4 890 301	5 496 478	6 807 788
11. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, р.9/р.10	0,51	0,29	0,29
12. Тривалість обороту кредиторської заборгованості, 365/р.11	715,6	1 258,6	1 258,6
13. Фінансовий цикл підприємства, р.4+р.8-р.12	-150,1	-448,8	-602

Джерело: розроблено автором на основі [23]

Проаналізувавши динаміку фінансового циклу підприємства за 2021-2023 роки з Таблиці 3.2, можемо зробити висновок, що від'ємне значення фінансового циклу у досліджуваному періоді свідчить про те, що підприємство отримувало оплату від покупців раніше, ніж здійснювало оплату своїм постачальникам. Це зумовлено специфікою галузі та сильною переговорною позицією компанії щодо своїх контрагентів.

Поступове зменшення фінансового циклу з -150,1 дня у 2021 році до -602 днів у 2023 році вказує на збільшення проміжку часу між оплатою постачальникам і надходженням коштів від покупців. Це може бути наслідком погіршення умов розрахунків з контрагентами через вплив воєнних дій та економічної нестабільності. Негативний фінансовий цикл є сприятливим для підприємства, оскільки воно отримує фінансові ресурси раніше, ніж повинно їх віддати. Проте його надмірне зменшення може призвести до дефіциту ліквідності у майбутньому.

За результатами дослідження, можемо привести деякі рекомендації щодо ефективного управління грошовими потоками АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна»:

1. Оптимізація операційних витрат. Операційна діяльність є основним джерелом генерування грошових потоків для АТ "Імперіал Тобакко Продакшн Україна". Оскільки витрати на оплату товарів, робіт і послуг зросли у 2023 році, то компанії важливо сконцентруватися на скороченні витрат, особливо у сфері закупівель та логістики. Витрати на товари, роботи та послуги зросли з 2 091 645 тис. грн у 2022 році до 2 894 560 тис. грн у 2023 році, що становить зростання на 38,39%. Тому, підприємству варто аналізувати свої договори з постачальниками та шукати можливості для переговорів про зниження цін або вибір більш вигідних умов співпраці. Також в умовах війни підприємство зазнало значного зростання податкових зобов'язань, особливо у 2023 році, що вказує на необхідність ретельнішого планування податкових стратегій і можливе використання податкових пільг або оптимізацій. Високе зростання витрат на оплату авансів замовників свідчить про потребу кращого управління запасами та впровадження більш жорсткої політики щодо авансових платежів, особливо в нестабільний період.

2. Управління та аналіз дебіторською заборгованістю задля зменшення кредиторської заборгованості. Аналіз показав зростання тривалості погашення дебіторської заборгованості протягом 2021-2023 років. У 2023 році дебіторська заборгованість компанії становила 5 876 327 тис. грн, і це сума, на яку підприємство могла насамперед зменшити свою кредиторську заборгованість. Впровадження ефективної системи управління дебіторською заборгованістю, такої як скорочення кредитних термінів; застосування більш агресивних стратегій для швидкого стягнення платежів, наприклад, надання знижок за ранні платежі; проведення регулярних перевірок дебіторської заборгованості для виявлення прострочених або потенційно проблемних боргів; використання факторингових послуг для швидкого отримання грошей за рахунки, що підлягають оплаті; підвищення вимог до кредитного контролю перед укладенням угод, особливо з новими клієнтами; все

це може бути ефективним засобом для покращення ліквідності та може значно прискорити надходження грошових коштів і знизити ризик неплатоспроможності, адже ризик затримки виплат або їх повної відсутності вносить значну невизначеність у систему управління грошовими потоками. АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» слід удосконалити систему управління дебіторською заборгованістю наступним чином:

- встановити максимальний ліміт дебіторської заборгованості у розмірі, не більше 10% від чистого доходу від реалізації продукції;
- оптимізувати кредитну політику, скоротивши максимальний термін відстрочки платежу для нових клієнтів з 60 до 30 днів;
- запровадити штрафні санкції у розмірі 0,1% від суми заборгованості за кожен день прострочення платежу. Середня дебіторська заборгованість компанії на 2023 рік складає 4 621 692 тис. грн, частка простроченої заборгованості компанії – 8%, середній період прострочення – 30 днів. Можемо зробити висновок, що потенційні надходження за 30 днів складуть: $4\,621\,692 \text{ тис. грн} * 8\% * 0,1\% * 30 \text{ днів} = 11\,092 \text{ тис. грн}$. Однією з переваг запровадження штрафної системи за прострочення дебіторської заборгованості буде стимулювання клієнтів оплачувати рахунки вчасно, що покращить грошовий потік компанії і дозволить ефективніше використовувати наявні ресурси. Але варто враховувати, що окрім додаткових доходів, підприємство матиме ризик втрати клієнтів та погіршення своєї репутації, що вплине на довгострокові відносини та партнерства. Важливо збалансувати фінансову вигоду від додаткових доходів зі штрафів з можливими ризиками втрати клієнтів. Підхід до управління дебіторською заборгованістю має бути добре продуманим, щоб мінімізувати негативні наслідки для бізнесу.
- укласти договір факторингу з банком для рефінансування до 20% дебіторської заборгованості з комісією 2%. Для великих підприємств в Україні комісія за факторинг дебіторської заборгованості становить 1-3%. Візьмемо комісію 2% та дебіторську заборгованість АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» за 2023 рік, яка становила 5 876 327 тис. грн. Якщо

компанія перенесла б 20% суми дебіторської заборгованості за 2023 рік на факторинг, тобто 1 175 265 тис. грн, то комісія складала б 23 505 тис. грн і компанія отримала б одразу: $1\,175\,265 \text{ тис. грн} - 23\,505 \text{ тис. грн} = 1\,151\,760 \text{ тис. грн}$. Скориставшись умовами факторингу, підприємство мало б змогу підвищити свою ліквідність, отримавши 1 151 760 тис. грн, не очікуючи оплати від своїх дебіторів; зменшила б ризик безнадійного боргу, оскільки фактор приймає на себе ризик несплати дебіторської заборгованості та мала б можливість спрямувати вивільнені кошти на розвиток компанії.

Впровадження цих заходів дасть змогу компанії зменшити максимальний термін погашення дебіторської заборгованості з 480,3 днів у 2022 році до 354 днів у 2024 році, покрити до 1,2 млрд грн дебіторської заборгованості за рахунок факторингу.

3. Покращення управління капіталом. Аналіз вказує на важливість управління обіговим капіталом та оптимізації запасів. Підприємство має зосередитися на балансуванні між наявністю достатньої кількості запасів для забезпечення неперервності виробництва та недопущенні зайвого заморожування коштів у запасах. Покращене управління капіталом дозволяє забезпечити стабільність у фінансовому здоров'ї підприємства, особливо у воєнний час, коли непередбачувані витрати можуть бути критичними. Оптимізувати рівень запасів можна запровадивши систему ABC/XYZ-аналізу для класифікації запасів за їх важливістю та рівнем споживання:

- Для категорії А (найбільш важливі та дорогі запаси) встановити оптимальний рівень запасу, наприклад, 2-місячну потребу.
- Для категорії В (середньої важливості) - запас на 1 місяць.
- Для категорії С (менш важливі) - 2-тижневий запас.

Це дозволить скоротити загальний рівень запасів на 15-20% або близько 250 млн грн, вивільнивши оборотні кошти.

4. Удосконалення структури продажів. Збільшення надходжень від продажів у 2023 році свідчить про ефективність комерційної діяльності, особливо в умовах партнерства з Philip Morris. Надалі важливо зберегти та розширити маркетингові та

продажні стратегії, зокрема через диверсифікацію портфелю продукції та розширення географії поставок. Виходячи з успішного досвіду постачання продукції до країн, таких як Туреччина та Грузія, компанія може розглянути можливість розширення на нові ринки, зокрема в країни Азії та Африки, де спостерігається стабільний попит на тютюнові вироби. Інвестиції у маркетингові кампанії, особливо у цифровому просторі, можуть покращити видимість брендів і збільшити обсяги продажів. Важливо також акцентувати увагу на місцевих особливостях кожного ринку. Налагодження тісної співпраці з місцевими дистриб'юторами та ритейлерами на нових ринках може сприяти кращій адаптації продукції до потреб кінцевих споживачів і підвищити ефективність логістики, незважаючи на військові дії в Україні.

5. Використання фінансових інструментів. Для кращого управління ліквідністю та платоспроможністю рекомендується впровадити фінансові інструменти, які дозволяють ефективніше керувати грошовими потоками, наприклад, деривативи для хеджування ризиків, пов'язаних з валютними коливаннями або зміною цін на сировину. Враховуючи, що компанія здійснює експорт, частка якого значно скоротилася з початком повномасштабного вторгнення в країну, досить актуальним є використання валютних форвардів або ф'ючерсів для захисту від коливань валютних курсів. Це дозволить фіксувати курс обміну на майбутні періоди, знижуючи ризик збитків від коливань валют. Наприклад, компанія експортує близько 5% своєї продукції, тому схильна до ризику коливань валютних курсів. Припустимо, очікується експорт на суму 10 млн USD у 1 кварталі 2024 року. Укладання форвардного контракту на продаж 10 млн USD за курсом 37 UAH/USD забезпечить надходження 370 млн грн незалежно від майбутніх коливань курсу, тому використання форвардів захистить грошові потоки від знецінення при можливому зміцненні гривні.

6. Посилення стратегічного планування. Забезпечення більшої прозорості та контролю над грошовими потоками через впровадження розширених систем звітності та аналітики. Це дозволить краще розуміти та прогнозувати грошові потреби компанії, а також вживати своєчасних заходів для їх оптимізації.

Розширення партнерських відносин може допомогти забезпечити стабільність поставок і доступ до нових ринків. Співпраця з надійними постачальниками та дистриб'юторами може також зменшити ризики, пов'язані з ланцюгами поставок, особливо у складних ринкових умовах.

Варто зауважити, що підприємству необхідно розробляти свою чітку стратегію управління грошовими потоками, адже наявність чітко визначеної стратегії дозволяє підприємству підтримувати ліквідність, забезпечувати стабільне фінансування своїх операцій та інвестицій, а також мінімізувати фінансові ризики. Ефективне управління грошовими потоками також допомагає компанії виявляти нові можливості для зростання та оптимізувати рентабельність.

Ефективна система управління грошовими потоками не може бути побудована без систематичного аналізу та контролю фінансової звітності і грошових потоків у тому числі, адже це надзвичайно важливо з наступних причин:

1. Постійний контроль дозволяє відстежувати фінансове здоров'я компанії, виявляти потенційні проблеми та ризики на ранніх стадіях та вживати своєчасні заходи.
2. Аналіз допомагає керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо управління ресурсами, інвестицій, операційної діяльності та стратегічного планування.
3. Регулярний моніторинг грошових потоків забезпечує належне управління ліквідністю та платоспроможністю, що є критичним для виживання бізнесу.
4. Аналіз та контроль допомагає виявляти можливості для підвищення ефективності, скорочення витрат та максимізації прибутку.

Отже, управління грошовими потоками включає контроль витрат, зростання доходів, ефективний розподіл фінансових ресурсів, скорочення боргів та керування ліквідністю. Якість цього управління безпосередньо впливає на фінансову спроможність підприємства вчасно виконувати свої обов'язки перед постачальниками та іншими зацікавленими сторонами. Крім того, ефективне управління грошовими потоками робить компанію більш адаптивною до ринкових та економічних змін, дозволяючи краще розподіляти ресурси між різними

напрямами діяльності, що сприяє збалансованому розвитку та оптимізації всіх процесів. Таким чином, грошові потоки служать ключовим інструментом для забезпечення фінансової стійкості та просування підприємства, впливаючи на його конкурентоспроможність та адаптаційні можливості.

3.2 Зарубіжний досвід управління грошовими потоками: планування або контроль

Управління грошовими коштами передбачає здійснення необхідних заходів для забезпечення достатнього рівня готівки, щоб покрити операційні та капітальні потреби, а також отримати максимальний дохід від короткострокових інвестицій. Ефективна програма управління грошовими коштами є ключовим елементом загального фінансового управління організації.

Світова практика управління грошовими потоками заснована на теоретичних моделях В. Баумоля, Міллера-Орра, методах статистичних випробувань та імітаційного моделювання.

Модель В. Баумоля базується на застосуванні оптимального розміру замовлення. Ця модель оптимізує загальну сукупність грошових коштів і їх еквівалентів, розділяючи їх на дві частини: готівка та високоліквідні цінні папери, а також механізм їх взаємної трансформації. Припускається, що підприємство має початковий достатній запас коштів для покриття витрат, а всі надходження перетворюються на короткострокові фінансові вкладення – цінні папери. Коли залишок грошових коштів стає нижче встановленого рівня, підприємство продає цінні папери до досягнення оптимального рівня залишку грошових коштів [33].

Модель В. Баумоля потребує уточнення, адже витрати більшості підприємств нерівномірні, тому спочатку необхідно проаналізувати їх структуру з точки зору розподілу в часі та обсягах. Якщо буде виявлено нерівномірність, слід забезпечити

умови для її регулювання шляхом оплати різних видів витрат з різних банківських рахунків. В цілому, ця модель є простою та достатньо прийнятною для підприємств, чий грошові доходи є стабільними та прогнозованими.

Модель Міллера-Орра передбачає управління залишками грошових активів за допомогою встановлення певного розміру страхового запасу та врахування нерівномірності у надходженнях та витратах коштів. Мінімальна межа залишку грошових активів встановлюється на рівні страхового запасу, а максимальна межа визначається як трикратний розмір цього запасу. За даної моделі мають виконуватися наступні умови [34]:

1. Якщо залишок грошових активів досягає максимального значення (верхньої межі "коридору"), зайві кошти, які перевищують середній залишок, переводяться до резерву, тобто інвестуються в короткострокові фінансові інструменти.
2. Якщо залишок грошових активів досягає мінімальної межі "коридору", тобто мінімального значення, необхідно поповнити грошові кошти через реалізацію частини короткострокових фінансових інструментів або залучення короткострокових банківських кредитів та інших джерел.

Коли середній залишок грошових активів становить одну третину вище мінімальної межі та дві третини нижче максимальної, а не знаходиться посередині між цими значеннями, рівень втрат доходів від зберігання грошових коштів буде нижчим.

Також слід зазначити, що застосування цих моделей передбачає лише стабільні господарські умови, а витрати на їх впровадження є занадто високими. Особливості вітчизняної економічної ситуації не дозволяють формально запозичити західну систему управління грошовими потоками. Потрібно коригувати методологічні основи бюджетування з урахуванням особливостей підприємств та використання основних наукових досягнень.

Водночас планування є найбільш впливовим заходом, який всебічно впливає на управління та використання грошових потоків. Для ефективного використання фінансових ресурсів необхідно займатися плануванням. В Україні, як і в інших

країнах ЄС, планування почали активно замінювати прогнозуванням, тобто встановленням орієнтовних показників, які не є обов'язковими для виконання. Разом із прогнозуванням застосовується індикативне планування, що являє собою систему рекомендацій, які не є обов'язковими для підприємств у ринкових умовах, а також координованих і взаємопов'язаних засобів непрямого впливу, таких як норми і нормативи, податки і податкові пільги, бюджетні асигнування і дотації, кредити і кредитні пільги, ціни, квоти, ліцензії, цінні папери тощо.

Досвід розвинених країн світу свідчить про те, що планування можна замінити прогнозуванням лише в умовах стабільної та успішно функціонуючої економіки. Якщо економіка перебуває в кризі, з якої потрібно вийти, одним із ключових методів є використання планування.

Це підтверджується досвідом розвинених країн Південної Кореї, Латинської Америки, Таїланду, Тайваню тощо. Практика роботи підприємств в Англії, Франції та Німеччині показує, що постійний облік і чіткий контроль над діяльністю підприємства повинні здійснюватися систематично протягом року для найбільш ефективного використання грошових потоків. Якщо економічні показники діяльності підприємства не будуть належним чином налагоджені, вони втрачають свою об'єктивність та економічне значення, перестаючи бути управлінськими інструментами. Тільки належний контроль над річними даними дозволить виправити помилки, що виникли протягом року.

Досліджуючи міжнародний досвід управління грошовими потоками підприємств, зокрема французьких, німецьких та англійських компаній, можна визначити чотири ключові чинники, що впливають на формування та управління структурою грошових коштів суб'єктів господарювання:

- ризик;
- фінансова гнучкість;
- податкова політика;
- управлінський консерватизм [35].

Один із способів оптимізації грошових потоків полягає у визначенні оптимального залишку грошових коштів. Використовуючи методика, розроблену

Л.А. Лахтіоною, слід визначити мінімальний залишок коштів на період, достатній для безперебійної роботи підприємства та своєчасного прийняття рішень щодо методів фінансування [36].

Якщо підприємство неправильно розрахує свої фінансові потреби в грошових коштах, воно може не мати достатніх ресурсів для сплати відсотків за кредитами, розрахунків з постачальниками, орендної плати та комунальних послуг. Це може призвести до критичної ситуації, коли підприємство не зможе виконати свої договірні зобов'язання і ризикує стати банкрутом. Одним із популярних методів визначення фінансових потреб підприємства є розрахунок мінімальної суми грошових коштів, необхідної для здійснення запланованих операцій.

Мінімальна сума грошових коштів розраховується за Формулою (3.1):

$$ГК_{\min} = \text{Операційні витрати} / \text{Оборотність грошових коштів}$$

Операційні витрати розраховуються як сума витрат грошових коштів на придбання сировини, товарів, заробітної плати, дивідендів та процентів.

Оборотність грошових коштів – це кількість оборотів грошових коштів компанії за певний період.

Розрахунок мінімально необхідної суми грошових коштів АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» за 2021-2023 роки представлений у Таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Мінімумально необхідна сума грошових коштів АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» за 2021-2023 роки

№ з/п	Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1.	Операційні витрати, тис. грн	2 539 682	2 432 983	3 540 994
2.	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	3 308 104	2 245 012	3 521 533
3.	Середні залишки грошових коштів, тис. грн	271 489	177 175	133 874
4.	Оборотність грошових коштів, разів (р.2/р.3)	12,19	12,67	26,31
5.	Мінімумально необхідна сума грошових коштів, тис. грн (р.1/р.4)	208 341	192 027	134 587

Джерело: розроблено автором на основі [23]

Отже, розрахувавши мінімально необхідну суму грошових коштів для підприємства у Таблиці 3.3 можемо зробити висновок, що зниження мінімально необхідної суми грошових коштів у 2023 році порівняно з попередніми роками відбулося внаслідок двох основних факторів:

1) Зростання оборотності грошових коштів з 12,19 разів у 2021 році до 26,31 разів у 2023 році, що свідчить про підвищення ефективності використання грошових коштів у господарській діяльності компанії.

2) Незважаючи на збільшення операційних витрат у 2023 році до 3 540 994 тис. грн, чистий дохід від реалізації продукції також зріс до 3 521 533 тис. грн.

Поступове зниження мінімально необхідної суми грошових коштів протягом аналізованого періоду може свідчити про покращення управління грошовими потоками та ефективніше використання наявних грошових ресурсів у компанії.

Отже, аналіз фінансового циклу компанії за 2021-2023 роки свідчать про поступове підвищення ефективності управління грошовими потоками в АТ "Імперіал Тобакко Продакшн Україна", що дозволило знизити мінімально необхідну суму грошових коштів у 2023 році.

Тож, проаналізувавши зарубіжний досвід управління грошовими потоками, можемо зробити висновок, що у світовій практиці використовуються різні моделі управління грошовими потоками, такі як моделі Баумоля та Міллера-Орра. Застосування цих моделей потребує значних витрат і є більш доцільним у користуванні для стабільних економічних умов. Також, в умовах нестабільної економіки важливим є використання планування грошових потоків, що підтверджується досвідом розвинених країн. Для українських підприємств необхідно коригувати методологічні основи бюджетування грошових потоків з урахуванням саме їх особливостей.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було вивчено теоретико-методичні засади управління грошовими потоками підприємства для підвищення ефективності їх використання та оптимізації. На основі цього можна зробити такі висновки:

1. У зарубіжних країнах на практиці все частіше використовується динамічний підхід до визначення поняття «грошовий потік», який має більше переваг порівняно з традиційним статичним методом. Статичний підхід розглядає грошовий потік як наявний залишок коштів у певний момент часу, тоді як динамічний підхід визначає його як рух грошових коштів протягом певного періоду часу, відображаючи надходження та виплати. Важливість і роль грошових потоків для діяльності підприємства обумовлюють необхідність їхнього окремого дослідження і глибокого аналізу, щоб покращити процес управління ними та підприємством загалом.
2. Незважаючи на важливість даного питання, його дослідження все ще недостатньо висвітлене у науковій, навчально-практичній та економічній літературі. Серед робіт учених, які вивчають категорію грошових потоків, існує різноманітність підходів і тлумачень, що створює потребу в уточненні та коригуванні її сутності. Проте, після аналізу визначень «грошовий потік», запропонованих вітчизняними та зарубіжними науковцями, вважаємо за доцільне запропонувати таке визначення, як: грошовий потік - економічний процес, який відображає сукупність надходжень та витрат, які виникають в певний момент часу внаслідок господарської діяльності підприємства.
3. Для ефективного управління грошовими потоками підприємства та створення інформаційної бази, яка використовується для обґрунтування та прийняття управлінських фінансових рішень, доцільно об'єднати сукупність грошових потоків, що генеруються суб'єктом господарювання,

в однорідні цілісні групи - види грошових потоків. Ці види можна класифікувати за такими ознаками, як: вид діяльності, напрям руху, ритмічність руху, метод оцінювання руху, рівень достатності, спосіб розрахунків та черговість проведення платежів.

4. Ефективна система управління грошовими потоками дозволяє:
 - підвищити рівень фінансової та виробничої гнучкості компанії, а також покращити оперативне управління шляхом збалансування надходжень і видатків грошових коштів;
 - збільшити обсяги продажу та оптимізувати витрати завдяки розширеним можливостям маневрування ресурсами компанії;
 - підвищити ліквідність та платоспроможність господарюючого суб'єкта.
5. Згідно з НП(С)БО 1 існує два способи складання звіту про рух грошових коштів: прямий та непрямий. Прямий метод включає безпосереднє відображення всіх грошових надходжень та виплат за певний період часу. Переваги прямого методу складання звіту про рух грошових коштів наступні: оскільки метод базується на фактичних грошових операціях, він забезпечує високу точність вимірювання грошових потоків, а також прямий метод дає можливість краще зрозуміти, які операції сприяють грошовим надходженням та де зосереджені грошові виплати. Непрямий метод починається з чистого прибутку, зазначеного у звіті про сукупні доходи, та включає коригування для відображення грошових потоків з операційної діяльності шляхом врахування змін у балансових статтях та негрошових транзакціях. Перевагою непрямого методу є більш просте та ефективне складання, оскільки для підготовки звіту використовується інформація з вже підготовлених фінансових звітів.
6. Об'єктом дослідження виступило АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна», яке розташоване у м. Київ та основним видом діяльності якого є виготовлення цигарок. У роботі проведено горизонтальний аналіз грошових потоків від операційної діяльності АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» за 2021-2023 роки, який показав, що підприємство

відчуває значний вплив економічних та політичних подій, які відбуваються в Україні, особливо пов'язаних із воєнними діями. У період з 2021 по 2023 роки спостерігається зростання надходжень від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), що свідчить про зростання обсягів продажів та ефективність комерційної діяльності. У 2022 році надходження від реалізації продукції збільшилися на 24,6% порівняно з 2021 роком, у 2023 році на 70,5% порівняно з 2022, що є позитивним явищем та вказує на здатність компанії адаптуватися до змінених умов ринку навіть у період повномасштабного вторгнення. Однак початок повномасштабного вторгнення все одно мало вплив на фінансову стійкість та політику управління грошовими потоками компанії. 2022-2023 роки характеризувалися значним зниженням чистого руху коштів від операційної діяльності, у 2022 на 84% порівняно з 2021 роком, у 2023 – на 27,42%, що вказує на вплив війни на операційну діяльність підприємства, тобто зростання витрат, потенційні перебої у ланцюгах поставок, збільшення податкового та іншого регуляторного навантаження. Аналіз Звіту про рух грошових коштів від операційної діяльності АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» показав, що навіть попри складні економічні умови в країні через війну, вхідний грошовий потік від операційної діяльності в аналізованій період з 2021 по 2023 роки включно був більшим за вихідний.

7. Горизонтальний аналіз інвестиційної та фінансової діяльності показав, що початок повномасштабного вторгнення в Україні значно вплинув не лише на операційну діяльність АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна», а й на інвестиційну діяльність також. Надходження від реалізації необоротних активів у 2022 році зменшилися на 44 929 тис. грн порівняно з 2021 роком, що виключно пов'язано з ризиками та невизначеністю в країні, де розпочалося повномасштабне вторгнення. Високий рівень невизначеності та ризику, пов'язаний з військовими діями, міг змусити потенційних покупців відкласти або відмовитися від довгострокових інвестицій у великі

активи до стабілізації ситуації. Натомість, у 2023 році надходження від реалізації необоротних активів мали тенденцію до збільшення та зросли на 1 220 тис. грн порівняно з 2022 роком. У 2022 році спостерігалось значне зменшення чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності, приблизно у 6 разів порівняно з 2021 роком. У 2023 році ситуація покращилася, але не суттєво. Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності у 2023 році збільшився на 16,5% порівнюючи з 2022 роком. Аналіз руху коштів від фінансової діяльності свідчить про досить обмежену фінансову діяльність компанії з початку 2023 року. Горизонтальний аналіз грошових потоків від фінансової діяльності показав, що у 2022 році зменшилися витрачання на погашення позик майже на 50% порівняно з 2021 роком. У 2021 році компанія мала витрачання у сумі 49 574 тис. грн на сплату відсотків. У період 2022-2023 років цих витрачань вже не було зовсім. У 2023 році чистий грошовий потік від фінансової діяльності зазнав суттєвого падіння порівняно з минулими роками. У 2022 році чистий грошовий потік від фінансової діяльності зменшився на 55% порівняно з 2021 роком, у 2023 році – майже на 100%.

8. Вертикальний аналіз грошових потоків АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» за 2021-2023 роки показав, що операційна діяльність, а саме реалізація продукції залишається основним джерелом надходжень грошових коштів. Її частка зросла з 97,94% у 2021 до 99,83% у 2023 році, але і вона також потребує значних витрат, особливо на податки і ПДВ, які зросли з початком війни в країні. Операційна діяльність, в умовах кризи, не лише генерує, але й споживає значну частину ресурсів. Інвестиційна діяльність була значно скорочена протягом досліджуваного періоду, що свідчить про захисну стратегію управління капіталом в умовах високої невизначеності. Фінансова діяльність демонструє спад в період з 2021 по 2023 роки, що може бути реакцією на необхідність зниження заборгованості в кризовий період.

9. У 2021 році більшість досліджуваних коефіцієнтів ефективності управління грошовими потоками мали позитивні значення, що свідчило про відносно ефективне управління грошовими потоками та фінансову стійкість компанії до початку війни. У 2022 році, після початку повномасштабного вторгнення в Україну, спостерігається погіршення низки показників, таких як коефіцієнт ефективності грошового потоку, коефіцієнт абсолютної платоспроможності, коефіцієнт рефінансування чистого грошового потоку, коефіцієнт самофінансування інвестицій та коефіцієнти рентабельності грошових потоків. У 2022 році компанія змогла підтримати на прийнятному рівні коефіцієнт ліквідності грошового потоку та коефіцієнт поточної платоспроможності, що свідчить про певну фінансову стійкість та ефективне управління грошовими ресурсами. У 2023 році спостерігалось часткове покращення деяких показників, як-от коефіцієнта ліквідності грошового потоку та коефіцієнта ефективності грошового потоку, проте рівень більшості коефіцієнтів залишається низьким або від'ємним, що вказує на наявні проблеми в управлінні грошовими потоками та ризики для фінансової стійкості.
10. Дослідивши міжнародний досвід управління грошовими потоками підприємств, зокрема французьких, німецьких та англійських компаній, можна визначити чотири ключові чинники, що впливають на формування та управління структурою грошових коштів суб'єктів господарювання: ризик; фінансова гнучкість; податкова політика; управлінський консерватизм. У зарубіжній практиці існує кілька основних методів розрахунку оптимального залишку грошових коштів. У роботі розглянуто модель розрахунку оптимального залишку грошових коштів Л.А. Лахтіонової та встановлено, що мінімально необхідна сума грошових коштів для АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» у 2021 році становила 208 341 тис. грн, у 2022 році – 192 027 тис. грн, у 2023 році – 134 587 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сердюков К. Г., Тимчук Х. С. Управління грошовими потоками підприємства. Економіка, бізнес та управління. 2019. № 21. С. 522-527.
URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/handle/123456789/2435>
2. Янковий О.Г., Кошельок Г. В. Основні концепції грошових потоків підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. Одеса. Одеський нац. екон. ун-т, 2016. № 2 (61). С. 146–153.
3. Управління фінансами підприємств: підручник / [І.О. Бланк, Г.В. Ситник, В.С. Андрієць]. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ. Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. С. 565-569
4. Поддєрьогін А.М., Невмержицький Я.І. Ефективність управління грошовими потоками підприємства. Фінанси України. 2007. № 11. С. 119-127.
5. Тацій І. В. Аналіз грошових потоків підприємства. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2014. № 1. С. 150-153.
6. International Accounting Standard 7 Statement of Cash Flows (IAS 7). International Accounting Standards Committee, 1992. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-7-statement-of-cash-flows/> (Accessed: 15.03.2024).
7. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Боряк Л. Д. Фінанси підприємств: підруч. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 8-ме вид. перероб. та доп. - К. КНЕУ, 2013. 219 с.
8. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. О. О. Терещенко. Київ: КНЕУ, 2003. 554 с.
9. Волосов А.М., Михайлова О.В. Підходи до визначення сутності грошових потоків підприємства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2021. Вип. 1(33). С. 69-85.

10. Paolone, F., 2020. Accounting, Cash Flow and Value Relevance. SpringerBriefs in Accounting. Springer Nature, P.7. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-50688-9_1
11. Дубова В. В., Бондар М. І. Accounting & Reporting of Foreign Companies: a practice review and self-study book. Київ: КНЕУ, 2019. С. 77. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/ФІНАНСОВИЙ_ОБЛІК_1/fRe_DwA_AQBAJ?hl=uk&gbpv=0
12. Ross S., Westerfield R., Jaffe J., Jordan B. Corporate Finance: Core Principles and Applications. 6th ed. New York: McGraw-Hill. 2021. P. 118-126. URL: <https://www.worldcat.org/title/Corporate-finance--core-principles-and-applications/oclc/1110484300>
13. Мулик, Т. Організація аналізу грошових потоків на підприємстві. *Економіка та суспільство*, (40). 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-3>
14. Кошельок Г. В., Грінченко Р. В. Аналіз грошових потоків у системі управління підприємством. Галицький економічний вісник. Т. : ТНТУ, 2020. Том 63. № 2. С. 231–242. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/32461>
15. Власюк Т. М. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. Вісник КНУТД. 2016. № 3. С. 36-46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1379>
16. Феदिшин М. П. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств для цілей планування. *Економічний аналіз*. 2016. № 2. С. 132–138.
17. Міністерство фінансів України. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", затверджене Наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73 (у редакції від 03.01.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
18. Дубова В. В., Бондар М. І. Accounting & Reporting of Foreign Companies: a practice review and self-study book. Київ: КНЕУ, 2019. С. 144–146. URL:

https://www.google.com.ua/books/edition/ФІНАНСОВИЙ_ОБЛІК_1/fRe_DwA_AQBAJ?hl=uk&gbpv=0

19. LibreTexts. Бізнес: Бухгалтерський облік: Книга: Принципи фінансового обліку (Jonick): 07: Досвід Capstone: 7.02: Звіт про рух грошових коштів. (Дата звернення: 22. 03.2024)
URL: [https://ukrayinska.libretexts.org/Бізнес/бухгалтерський_облік/Книга%3A_Принципи_фінансового_обліку_\(Jonick\)/07%3A_Досвід_Capstone/7.02%3A_Звіт_про_рух_грошових_коштів](https://ukrayinska.libretexts.org/Бізнес/бухгалтерський_облік/Книга%3A_Принципи_фінансового_обліку_(Jonick)/07%3A_Досвід_Capstone/7.02%3A_Звіт_про_рух_грошових_коштів).
20. Воскресенська, Т. Дослідження підходів до аналізу грошових коштів підприємств з використанням облікової інформації. *Економіка та суспільство*. 2021. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-65>
21. Мулик Т. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-47>
22. Арте'єва О.І. Аналіз грошових потоків: значення у забезпеченні господарської діяльності корпорацій. *Економіка та суспільство*. 2022. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/6334/1/Zbirka-2022-45-48.pdf>
23. Фінансова звітність АТ «Імперіал Тобакко Продакшн Україна» 2021-2023 роки. Офіційний сайт компанії. URL: <https://imperial-tobacco.com.ua/about/report/>
24. Щепіна Т. Г., Тігаренко А. Д. Комплексний аналіз грошових потоків державного підприємства «Антонов». *Modern Economics*. 2021. № 26(2021). С. 178-184. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V26\(2021\)-27](https://doi.org/10.31521/modecon.V26(2021)-27)
25. Самойлікова А. В., Курбатова М. В. Аналіз ефективності управління грошовими потоками та напрями їх оптимізації. Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених імені професора Балацького О. Ф., Суми, 4-5 грудня 2021 р. Суми : Сумський державний університет, 2021. С. 266-268. URL: <http://orcid.org/0000-0001-8639-5282>

26. Халатур С. М., Кравченко М. В., Якубенко Ю. Л., Максютенко О. Е. Методичні аспекти аналізу ефективності управління грошовими потоками підприємств в умовах ризиків та невизначеності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 21. С. 17–23. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7668&i=2>
27. Lee U., Kang N., Lee I. 2020. Choice data generation using usage scenarios and discounted cash flow analysis. *Journal of Choice Modelling*. 2020. 37(100250). URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1755534520300476>
28. Ріпа Т. В., Іванова А. О. Управління грошовими потоками підприємства. Глобальні виклики та пріоритети в часи коронавірусної кризи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 21 – 23. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2021/05/re-14.05.21.pdf#page=21>
29. Попова А.М., Захаркіна Л.С. Удосконалення системи управління грошовими потоками підприємства. Суми, 2020. 33 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81788>
30. Мулик, Т. Організація аналізу грошових потоків на підприємстві. *Економіка та суспільство*, (40). 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-3>
31. Степаненко О.І. Принципи управління грошовими потоками підприємства: стратегічний аспект. Методи та форми управління соціально-економічним розвитком держави: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Дніпро, 2019. С. 116–119.
32. Гуляєва Н.М., Камінський С. І. Фінансовий цикл підприємства торгівлі : монографія. Київ: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2021. С. 9-29.
33. Можливості застосування зарубіжного досвіду у процесі управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств. 2024. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 326(1), С. 88-91. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-15>

34. Піскунова Н. О. Пошук оптимальної моделі управління грошовими потоками. *Ефективна економіка* №2. 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5454>
35. Майборода О.Є Напрями управління грошовими потоками підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 305–309.
36. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія. Київ: КНЕУ, 2008. 387 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) НА 31.12.2022

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000	8 756	4 946
Нематеріальні активи			
первісна вартість	1001	50 133	47 954
накопичена амортизація	1002	(41 377)	(43 008)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	394 038	29 977
Основні засоби	1010	911 863	1 164 360
первісна вартість	1011	1 991 583	2 339 123
знос	1012	(1 079 720)	(1 174 763)
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	126	48
Відстрочені податкові активи	1045	1 014	38 616
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 315 797	1 237 947
II. Оборотні активи	1100	1 342 808	1 210 251
Запаси			
виробничі запаси	1101	1 305 495	1 159 751
незавершене виробництво	1102	21 863	19 021
готова продукція	1103	15 450	31 479
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3 347 617	3 367 058
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	3 429	60 624
з бюджетом	1135	62 154	602 843
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	509	389
Гроші та їх еквіваленти	1165	228 174	126 176
Рахунки в банках	1167	228 174	126 176
Витрати майбутніх періодів	1170	8 807	2 322
Інші оборотні активи	1190	426	1 122
Усього за розділом II	1195	4 993 924	5 370 785
Баланс	1300	6 309 721	6 608 732

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал	1400	72 405	72 405
Зареєстрований (пайовий) капітал			
Додатковий капітал	1410	48 341	48 341
Резервний капітал	1415	18 101	18 101
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 488 481	159 322
Усього за розділом I	1495	1 627 328	298 169
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1505	55 536	47 637
Пенсійні зобов'язання			
Інші довгострокові зобов'язання	1515	3 495 568	2 759 519
Довгострокові забезпечення	1520	2 482	1 732
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	2 482	1 732
Усього за розділом II	1595	3 553 586	2 808 888
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1610	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями			
товари, роботи, послуги	1615	313 398	369 051
розрахунками з бюджетом	1620	207 272	346 833
у тому числі з податку на прибуток	1621	17 423	-
розрахунками зі страхування	1625	313	1 062
розрахунками з оплати праці	1630	4 289	4 611
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	90	5 528
Поточні забезпечення	1660	4 716	7 646
Інші поточні зобов'язання	1690	598 729	2 766 944
Усього за розділом III	1695	1 128 807	3 501 675
Баланс	1900	6 309 721	6 608 722

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) НА 31.12.2023

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000	4 946	2 816
Нематеріальні активи			
первісна вартість	1001	47 954	47 367
накопичена амортизація	1002	(43 008)	(44 551)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	29 977	41 620
Основні засоби	1010	1 164 360	574 600
первісна вартість	1011	2 339 123	2 163 553
знос	1012	(1 174 763)	(1 588 953)
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	48	

Відстрочені податкові активи	1045	38 616	127 650
Усього за розділом I	1095	1 237 947	746 686
II. Оборотні активи	1100	1 210 251	720 202
Запаси			
виробничі запаси	1101	1 159 751	680 966
незавершене виробництво	1102	19 021	18 650
готова продукція	1103	31 479	20 586
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3 367 058	5 876 327
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	60 624	152 428
з бюджетом	1135	602 843	40 810
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	389	399
Гроші та їх еквіваленти	1165	126 176	141 571
Рахунки в банках	1167	126 176	141 571
Витрати майбутніх періодів	1170	2 322	4 808
Інші оборотні активи	1190	1 122	930
Усього за розділом II	1195	5 370 785	6 937 475
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	84 800
Баланс	1300	6 608 732	7 768 961

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал	1400	72 405	72 405
Зареєстрований (пайовий) капітал			
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	48 341	48 341
Резервний капітал	1415	18 101	18 101
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	159 322	325 101
Неоплачений капітал	1425	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-
Усього за розділом I	1495	298 169	463 948
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1505	47 637	55 181
Пенсійні зобов'язання			
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2 759 519	3 029 117
Довгострокові забезпечення	1520	1 732	1 531
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	1 732	1 531
Усього за розділом II	1595	2 808 888	3 085 829
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1610	-	182
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями			
товари, роботи, послуги	1615	369 051	533 158
розрахунками з бюджетом	1620	346 833	669 370

у тому числі з податку на прибуток	1621	-	1 841
розрахунками зі страхування	1625	1 062	707
розрахунками з оплати праці	1630	4 611	5 199
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	5 528	90
Поточні забезпечення	1660	7 646	14 854
Інші поточні зобов'язання	1690	2 766 944	2 995 624
Усього за розділом III	1695	3 501 675	4 219 184
Баланс	1900	6 608 732	7 768 961

Додаток Б

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД) ЗА 2022 РІК

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 245 012	3 308 104
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 601 244)	(2 492 546)
Валовий: Прибуток	2090	643 768	815 558
Інші операційні доходи	2120	68 302	24 090
Адміністративні витрати	2130	(119 487)	(123 085)
Витрати на збут	2150	(84 070)	(110 915)
Інші операційні витрати	2180	(265 280)	114 994
Фінансовий результат від операційної діяльності: Прибуток	2190	243 233	720 642
Інші доходи	2240	3 421	196 872
Фінансові витрати	2250	(266 560)	(242 517)
Інші витрати	2270	(1 360 679)	(8 633)
Фінансовий результат до оподаткування: Прибуток	2290	-	666 364
Збиток	2295	(1 380 585)	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(38 771)	90 070
Чистий фінансовий результат: Прибуток	2350	-	576 294
Збиток	2355	(1 341 814)	-

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Інший сукупний дохід	2445	13 824	1 722
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	13 824	1 722
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(1 169)	(298)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	12 655	1 424
Сукупний дохід (збиток)	2465	(1 329 159)	577 718

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1 625 321	2 092 268
Витрати на оплату праці	2505	209 198	167 445
Відрахування на соціальні заходи	2510	41 200	33 692
Амортизація	2515	140 263	121 786
Інші операційні витрати	2520	417 001	124 491
Разом	2550	2 432 983	2 539 682

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД) ЗА 2023 РІК

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 521 533	2 245 012

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2 002 242)	(1 601 244)
Валовий:	2090	1 519 291	643 768
Прибуток			
Збиток	2095	-	-
Інші операційні доходи	2120	111 942	68 302
Адміністративні витрати	2130	(108 763)	(119 487)
Витрати на збут	2150	(89 296)	(84 070)
Інші операційні витрати	2180	(233 084)	(265 280)
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	1 200 090	243 233
Прибуток			
Інші доходи	2240	6 998	3 421
Фінансові витрати	2250	285 700	266 560
Інші витрати	2270	839 037	1 360 679
Фінансовий результат до оподаткування:	2290	82 351	-
Прибуток			
Збиток	2295	-	(1 380 585)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	87 406	38 771
Чистий фінансовий результат:	2350	169 757	-
Прибуток			
Збиток	2355	-	(1 341 814)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Інший сукупний дохід	2445	(3 765)	13 824
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(3 765)	13 824
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	213	1 169
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(3 978)	12 655
Сукупний дохід (збиток)	2465	165 779	(1 329 159)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	2 677 158	1 625 321

Витрати на оплату праці	2505	235 819	209 198
Відрахування на соціальні заходи	2510	46 671	41 200
Амортизація	2515	125 495	140 263
Інші операційні витрати	2520	455 851	417 001
Разом	2550	3 540 994	2 432 983

Додаток В

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ЗА 2022 РІК

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I.Рух коштів у результаті операційної діяльності	3000	15 676 750	12 581 896
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)			
Авансів замовників	3015	5 528	90
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	8 820	3 216
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	67	-
Надходження від операційної оренди	3040	12 971	11 993
Інші надходження	3095	30 462	204 287
Витрачання на оплату:	3100	(2 091 645)	(2 954 554)
Товарів (робіт, послуг)			
Праці	3105	(163 127)	(137 048)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(40 328)	(35 871)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(13 247 888)	(8 917 675)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(17 423)	(98 304)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(2 512 117)	(1 247 327)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків та зборів	3118	(10 718 348)	(7 572 044)
Витрачання на оплату авансів	3135	(60 624)	(3 429)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(1 870)	(1 575)
Інші витрачання	3190	(11 266)	(13 039)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	117 850	738 291
II.Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності	3205	97	45 026
Надходження від реалізації: необоротних активів			
Надходження від погашення позик	3230	703	635
необоротних активів	3260	(58 235)	(414 476)

Витрачання на надання позик	3275	(539)	(978)
Інші платежі	3290	-	-
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	(57 974)	(369 793)
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності	3350	(196 505)	(391 322)
Витрачання на:			
Погашення позик			
Витрачання на сплату відсотків	3360	-	(49 574)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	(196 505)	(440 896)
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	(136 629)	(72 398)
Залишок коштів на початок року	3405	228 174	314 805
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	34 631	(14 233)
Залишок коштів на кінець року	3415	126 176	228 174

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ЗА 2023 РІК

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності	3000	26 733 099	15 676 750
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)			
Авансів замовників	3015	90	5 528
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	22 760	8 820
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	-	67
Надходження від операційної оренди	3040	13 396	12 971
Інші надходження	3095	5 502	30 462
Витрачання на оплату:	3100	(2 894 560)	(2 091 645)
Товарів (робіт, послуг)			
Праці	3105	(181 488)	(163 127)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(46 687)	(40 328)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(23 402 658)	(13 247 888)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	-	(17 423)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(4 701 722)	(2 512 117)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків та зборів	3118	(18 700 936)	(10 718 348)
Витрачання на оплату авансів	3135	(152 428)	(60 624)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(1 996)	(1 870)
Інші витрачання	3190	(9 499)	(11 266)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	85 531	117 850

II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності	3205	1 317	97
Надходження від реалізації: необоротних активів			
Надходження від погашення позик	3230	523	703
Витрачання на придбання: необоротних активів	3260	68 937	58 235
Витрачання на надання позик	3275	435	539
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	(67 532)	(57 974)
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності	3350	-	196 505
Погашення позик			
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	150	-
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	(150)	(196 505)
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	17 849	(136 629)
Залишок коштів на початок року	3405	126 176	228 174
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	(2 454)	34 631
Залишок коштів на кінець року	3415	141 571	126 176